आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
अनुसन्धान विभाग
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
अनुसन्धान विभाग
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

चैत १, २०६४

विषय सूची

विवरण	पृष्ठ
आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	१
मौद्रिक तथा समग्र तरलता स्थिति	१०
वाणिज्य बैंकहरुसँग रहेको तरलताको स्थिति	१३
वित्तीय तथा बाह्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनको स्थिति	१४
आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य	१६
मौद्रिक व्यवस्थापन	१७
निष्कर्ष	१९

अनुसूची १ आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरूको मध्यावधि प्रगति तालिका

अनुसूची २ परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरुको सूची

अनुसूची ३ वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनामा २०६४ फागुन मसान्तसम्म भएको खर्चको विवरण

तथ्याङ्क तालिका सूची

आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षा

१. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीति २०६४ साउन ७ गते सार्वजनिक गरिएको थियो। आर्थिक, वित्तीय र मौद्रिक क्षेत्रहरूमा विकसित हुनसक्ने घटनाक्रमहरूको अग्रदृष्टिकोणको आधारमा सो मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको थियो। सो मौद्रिक नीति सार्वजनिक गरिएपश्चात्को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा विश्व अर्थतन्त्रलगायत नेपाली अर्थतन्त्रका केही पक्षहरूमा पहिले अनुमान गरिएभन्दा फरक ढङ्गले घटनाक्रमहरू विकसित भएका छन्। मौद्रिक नीति तर्जुमाका प्रमुख दुई स्तम्भीय आधार (क) आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति र (ख) मौद्रिक तथा तरलता स्थितिको विश्लेषणका साथै आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भएका नीतिगत व्यवस्थाहरूको पहिलो ६ महिनाको कार्यान्वयन अवस्थालाई समेटेर आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षा सार्वजनिक जानकारीका लागि प्रस्तुत गरिएको छ।

आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

२. २०६४ साउन ७ गते आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीति सार्वजनिक गरिएपछिको यो अवधिमा विश्व परिवेशमा संयुक्त राज्य अमेरिकामा कमसल कर्जा संकटले सो मुलुकको आर्थिक वृद्धिदरलाई सुस्त बनाएको छ र संयुक्त राज्य अमेरिकाको अर्थतन्त्र आर्थिक मन्दीतिर धकेलिँदै गएको देखिन्छ। यसले खासगरी विकसित मुलुकहरूमा ठूलो हलचल पैदा गरेको छ। सो कमसल कर्जा संकटको नकारात्मक परिणामस्वरूप विकसित मुलुकहरूका उपभोक्ता र लगानीकर्ताहरूको आत्मविश्वासमा कमी आएको छ। यसले गर्दा ती मुलुकहरूमा रोजगारी र उपभोगमा निरन्तर ह्रास आइरहेको छ। यस सन्दर्भमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले अक्टोवर २००७ मा प्रकाशित विश्व आर्थिक परिदृश्य (World Economic Outlook) मा हालसालै केही परिवर्तन गरेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले अक्टोवरमा प्रकाशित वर्ल्ड इकोनोमिक आउटलुकमा विश्व आर्थिक वृद्धिदर सन् २००७ मा ५.२ प्रतिशत र सन् २००८ मा ४.८ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरेको थियो भने हालसालै जारी वर्ल्ड इकोनोमिक आउटलुक अपडेटमा कमसल कर्जा संकटको प्रभावका कारण विश्व आर्थिक वृद्धिदर सन् २००७ मा ४.९ प्रतिशत र सन् २००८ मा ४.१ प्रतिशत रहने संशोधित प्रक्षेपण गरेको छ। त्यस्तैगरी कोषले उदीयमान एवं विकासोन्मुख मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००७ मा ८.१ प्रतिशत रहने अक्टोवरको प्रक्षेपण घटाएर ७.८ प्रतिशत कायम गरेको छ भने सन् २००८ को प्रक्षेपण ७.४ प्रतिशतबाट घटाएर ६.९ प्रतिशत रहने संशोधित अनुमान गरेको छ।

३. संयुक्त राज्य अमेरिकामा उत्पन्न कमसल कर्जा संकटको असर प्रत्यक्ष रूपमा नेपाली अर्थतन्त्रमा नपरे पनि आन्तरिक कारणहरूले गर्दा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को बजेटमा प्रक्षेपण गरिएको ५ प्रतिशत हासिल हुन चुनौतीपूर्ण हुने देखिएको छ। चालू आर्थिक वर्षमा आर्थिक गतिविधिमा अपेक्षित सुधार नआउनुको कारण कृषि क्षेत्र भने

होइन। नेपाल सरकारको कृषि मन्त्रालयले हालसालै सार्वजनिक गरेको कृषिसम्बन्धी तथ्याङ्कअनुसार आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा कृषि उत्पादनको वृद्धिदर सन्तोषजनक रहने देखिएको छ। मौसम अनुकूल रहेकोले कृषि क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा २०.८ प्रतिशत भार रहेको धानको उत्पादन आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा १६.८ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। अघिल्ला तीन वर्षहरूमा धानको उत्पादन निरन्तर घटेको थियो। अन्य कृषि उपजको वृद्धिदर सामान्य रहने र धानको उत्पादन वृद्धिदर उल्लेख्य रहने स्थितिलाई आधार मान्दा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर ५.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

४. केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो त्रयमासको औद्योगिक उत्पादन सूचकाङ्क १.७३ प्रतिशतले बढेको देखाएको छ। आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को पहिलो त्रयमासमा उक्त सूचकाङ्क ३.०५ प्रतिशतले बढेको थियो। वनस्पति घ्यू तथा तेल उप-समूहको उत्पादन घटेको र तयारी पोशाक उत्पादन वृद्धि सीमान्त रहेकोले अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमासको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो त्रयमासमा औद्योगिक उत्पादन सूचकाङ्क वृद्धिदर न्यून रहेको हो।

५. यस बैंकका जिल्लास्थित शाखाहरूले विराटनगर, पोखरा, भैरहवा र नेपालगञ्जस्थित औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूबाट संकलन गरेको औद्योगिक उत्पादनसम्बन्धी तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा समीक्षा अवधिमा औद्योगिक उत्पादन सन्तोषजनक देखिँदैन। विद्युत लोडसेडिङ्ग हाल दैनिक आठ घण्टा रहेको छ। पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति सहज रूपमा हुन सकेको छैन। मुलुकका धेरै औद्योगिक प्रतिष्ठानहरू रहेको तराई क्षेत्रको स्थिति पनि सामान्य रहन सकेको छैन। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा कुल निर्यात ५.८ प्रतिशतले घटेको छ। कुल निर्यातमा ६८ प्रतिशत भार रहेको भारततर्फको निर्यात ७.६ प्रतिशतले घटेको छ। यी सबै सूचनाहरूलाई आधार मान्दा आर्थिक वर्ष २०५८।५९ पछि पहिलो पटक आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा औद्योगिक उत्पादन वृद्धि ऋणात्मक रहने प्रवल सम्भावना बढ्दै गएको देखिन्छ। अल्पकालीन नीतिगत प्रयासले मात्र स्थितिमा सुधार ल्याउन सक्ने अवस्था पनि छैन।

६. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो साढे पाँच महिनासम्म हवाई मार्गबाट भित्रिने कुल पर्यटक संख्या २७.१ प्रतिशतले वार्षिक वृद्धि भई ३ लाख ६० हजार पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष हवाई मार्गबाट भित्रिने कुल पर्यटक संख्या वृद्धि २.३ प्रतिशत मात्र रहेको थियो। पर्यटन आगमन संख्या वृद्धि भए अनुसार सो क्षेत्रबाट आर्जित विदेशी मुद्रा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनासम्ममा ६५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७ अर्ब ७३ करोड रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा पर्यटन क्षेत्रबाट आर्जित विदेशी मुद्रा ४.९ प्रतिशतले घटी रू. ४ अर्ब ६८ करोड रहेको थियो।

७. पर्यटक आगमन संख्या वृद्धिसँगै भारत बाहेक तेस्रो मुलुकबाट नेपालमा हवाई सेवा पुऱ्याउने विदेशी हवाई सेवा विमान कम्पनीहरूको संख्या समीक्षा अवधिमा ९ ले विस्तार भएको छ। स्वदेशी हवाई सेवा विमान कम्पनी यतिले अन्तर्राष्ट्रिय उडान गर्न थालेको छ। पहिलेदेखि उडानमा रहेका हवाई सेवा कम्पनीहरूले पनि नेपालमा उडान आवृति (Frequency) बढाएका छन्। अन्तर्राष्ट्रिय हवाई सेवा विमान कम्पनीहरूको नेपालमा संख्या वृद्धि भएकोले तेस्रो मुलुकबाट भित्रिने पर्यटकको संख्या बढाउन मद्दत मिलेको छ भने तेस्रो मुलुकमा कामको खोजीमा जाने नेपालीहरूलाई त्यसतर्फ जान सहज भएको छ।

८. कुल पर्यटक आगमन संख्यामध्ये हवाईमार्ग हुँदै तेस्रो मुलुकबाट आउने पर्यटकहरूको संख्या समीक्षा अवधिमा ४०.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ६४ हजार पुगेको छ भने भारतीय पर्यटकको संख्या १.१ प्रतिशतले वृद्धि भई ९४ हजार मात्र रहेको छ। यो स्थितिलाई सन्तोषजनक मान्न सकिदैन। नेपालको पर्यटन क्षेत्रको दीर्घकालीन विकासको लागि भारतीय पर्यटकको आगमन वृद्धि हुन आवश्यक छ। नेपालको भारतसँगको निरन्तर रूपमा रहँदै आएको व्यापार घाटा पूर्ति गर्न र चालू खाता घाटालाई कम गर्न नेपालमा भित्रिने भारतीय पर्यटकको संख्या बढ्नु नितान्त आवश्यक छ। नेपालमा भारतीय पर्यटक आगमनमा अपेक्षित वृद्धि हुन नसकेकोले समेत भा.रू. सञ्चिति व्यवस्थापन कार्य थप जटिल हुँदै गएको हो। भारतसँगको बढ्दो चालू खाता घाटा पूर्ति गर्न अन्य उपायका अतिरिक्त यस बैंकले अमेरिकी डलर बिक्री गरी भा.रू. खरीद गर्दै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा यस बैंकले अमेरिकी डलर ६६ करोड बिक्री गरी भा.रू. २६ अर्ब (रू. ४२ अर्ब) खरीद गरिसकेको छ।

९. सेवा क्षेत्रतर्फ नेपाल टेलिकमको टेलिफोन लाईन वितरण समीक्षा अवधिमा ४००.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। तेल आपूर्ति र तराई क्षेत्रमा असहज स्थितिका कारण यातायात क्षेत्रको विस्तार अपेक्षित रहने देखिँदैन। त्यस्तैगरी, विद्युत आपूर्तिमा देखिएको अनियमितता र असहज तेल आपूर्तिका कारण औद्योगिकलगायत अन्य सेवा क्षेत्रको विस्तार हुन सकिराखेको छैन। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा झण्डै ५० प्रतिशत योगदान रहेको सेवा क्षेत्रको स्थिति सन्तोषजनक रहने नदेखिएको विद्यमान अवस्थामा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा आर्थिक वृद्धिदर अपेक्षा गरिएको भन्दा न्यून रहने देखिन्छ।

१०. मूल्य स्थितितर्फ आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मूल्य वृद्धि ५.८ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को पहिलो ६ महिनामा वार्षिक विन्दुगत मूल्य वृद्धि ७.६ प्रतिशत रहेको थियो। अघिल्लो वर्षको तेल मूल्य वृद्धिको आधार प्रभाव र नेपाली मुद्राको अमेरिकी डलरसँगको अधिमूल्यनका कारणले अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा मूल्यमा केही सुधार आएको हो। खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको अघिल्लो वर्षको ८.० प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा वार्षिक विन्दुगत मूल्य वृद्धि सीमान्त दरले घटी ७.३ प्रतिशत रहेको छ। गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ७.१ प्रतिशतबाट उल्लेख्य घटी आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा ४.१ प्रतिशत रहेको छ।

११. समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहमध्ये चिनी तथा सोसम्बन्धी पदार्थ उप-समूहको मूल्यमा उल्लेख्य गिरावट आएको छ। त्यस्तैगरी, मरमसला उप-समूहको मूल्यमा सीमान्त रूपले भएपनि गिरावट आएको छ। तर अन्न तथा अन्नजन्य उप-समूह, दलहन उप-समूह र खाद्य, तेल तथा घ्यू उप-समूहको मूल्य वृद्धि उच्च रहेको छ। चालू आर्थिक वर्षमा नेपालमा कृषि उत्पादन वृद्धि सन्तोषजनक रहेतापनि विश्वस्तरमा खाद्यान्नको मूल्यमा चापको स्थिति रहेको र भारतले खाद्यान्न निकासीमा रोक लगाएकोले खाद्यजन्य पदार्थ समूहको मूल्यमा चापको स्थिति विद्यमान रहेको हो। यो समूहको मूल्यमा चापको स्थिति चालू आर्थिक वर्षको बाँकी समयमा पनि रहने देखिन्छ।

१२. सरकारी वित्ततर्फ आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित बजेट रू. ३ अर्ब २६ करोडले घाटामा रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा बजेट रू. ३ अर्ब ९५ करोडले बचतमा थियो ।

१३. बजेट घाटा पूर्ति गर्ने क्रममा नेपाल सरकारले समीक्षा अवधिमा ट्रेजरी बिल मार्फत् रू. ५ अर्ब, विकास ऋणपत्र मार्फत् रू. २ अर्ब ४० करोड र नागरिक बचतपत्र मार्फत् रू. ८० करोड गरी कुल रू. ८ अर्ब २० करोड आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण परिचालन रू. ३ अर्ब ६८ करोड रहेको थियो। बजेट घाटा पूर्तिको अर्को स्रोत विदेशी नगद ऋण परिचालन समीक्षा अवधिमा रू. २ अर्ब ३६ करोड रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा विदेशी नगद ऋण परिचालन रू. १ अर्ब ९० करोड रहेको थियो ।

१४. बजेट घाटा भन्दा बढी आन्तरिक ऋण परिचालन भएको हुनाले आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रू. ७ अर्ब ७ करोड नगद मौज्दात रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रू. ९ अर्ब ५३ करोड नगद मौज्दात रहेको थियो ।

१५. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा नेपाल सरकारले कुल आन्तरिक ऋण परिचालन रू. ८ अर्ब २० करोड गरिसकेको माथि उल्लेख भइसकेको छ। त्यस्तैगरी माथि उल्लेख भए अनुसार नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रू. ७ अर्ब ७ करोड नगद मौज्दात कायम रहेको र नेपाल सरकारले रू. ३ अर्ब ८२ करोड आन्तरिक ऋणपत्रको भुक्तानी गरेको समेतलाई समायोजन गर्दा समीक्षा अवधिमा खुद आन्तरिक ऋण परिचालन रू. २ अर्ब ६९ करोडले ऋणात्मक रहेको छ।

१६. गैर-ऋण साधन (राजस्व र विदेशी अनुदान) परिचालनको तुलनामा नेपाल सरकारको कुल खर्च वृद्धि उच्च रहेकोले समीक्षा अवधिमा बजेट घाटामा रहेको हो। उदाहरणको लागि आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा कुल सरकारी खर्च ३०.२ प्रतिशतले बढी रू. ५८ अर्ब २८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा कुल सरकारी खर्च ११.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१७. कुल सरकारी खर्चमध्ये चालू खर्च समीक्षा अवधिमा २१.८ प्रतिशतले बढी रू. ३८ अर्ब २४ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा चालू खर्च १०.० प्रतिशतले मात्र बढेको थियो। कर्मचारीको खुद तलब १७ प्रतिशतले वृद्धि भएको, संविधान सभा निर्वाचन तयारी सम्बन्धी खर्च र शान्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी खर्चमा समेत वृद्धि भएकोले समीक्षा अवधिमा चालू खर्चको वृद्धि उल्लेख्य रहेको हो ।

१८. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा नेपाल सरकारको पूँजीगत खर्च वृद्धि उल्लेख्य (६६.३ प्रतिशत) रही रू. १० अर्ब २८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा पूँजीगत खर्च वृद्धि २५.९ प्रतिशत रहेको थियो। कृषि विकास बैंकमा रू. १ अर्ब ७५ करोड पूँजी थपेको, रू. १ अर्ब २० करोड गरिबी निवारण कोषमा दाखिला गरेको, रू. ५२ करोड नेपाल विद्युत प्राधिकरणमा शेयर लगानी गरेको, रू. ५० करोड नेपाल आयल निगमलाई ऋण प्रवाह गरेको समेतले गर्दा समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको पूँजीगत खर्च वृद्धि उल्लेख्य रहेको हो ।

१९. साधन परिचालनतर्फ समीक्षा अवधिमा राजस्व संकलन २५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४७ अर्ब ३९ करोड रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा राजस्व संकलन १९.७ प्रतिशतले बढेको थियो। उच्च भन्सार दर लाग्ने हल्का सवारी साधन लगायतको आयात बढेको, केही वस्तुहरूको भन्सार दर बढाइएको, अन्तःशुल्क दर बढाइनुका साथै अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तुहरूको दायरा बढाइएको र भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता रकम बढेको कारण राजस्व संकलन अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा उच्च दरले बढेको हो। यो दरको वृद्धि जारी रहने हो भने यो वर्ष राजस्व संकलन लक्ष्य रू. १०३ अर्ब ६७ करोड भन्दा रू. ५ अर्ब ४३ करोड बढी रू. १०९ अर्ब पुग्ने देखिन्छ।

२०. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा विदेशी नगद अनुदान अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३४.१ प्रतिशतले घटेर रू. ५ अर्ब २२ करोड रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा विदेशी नगद अनुदान ५६.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७ अर्ब ९३ करोड रहेको थियो। दातृ निकायहरूले सहयोग अभिवृद्धि गर्ने प्रतिवद्धता जाहेर गरिरहेका र नेपालको शोधनान्तर हाल घाटामा रहेको सन्दर्भमा नेपाल सरकारले बढी भन्दा बढी विदेशी अनुदान परिचालन गर्न थप प्रयासरत रहन आवश्यक छ।

२१. बाह्य क्षेत्रतर्फ आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा नेपालको शोधनान्तर रू. १ अर्ब ९३ करोडले घाटामा रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा शोधनान्तर रू. ५ अर्ब ४९ करोडले बचतमा थियो। व्यापार खाता घाटा बढ्दै गएको र सेवा खाता घाटा समेत थप बढेकोले चालू खाता घाटामा रहेको हो। विदेशमा काम गर्ने नेपालीहरूले पठाएको विप्रेषण आप्रवाहमा वृद्धि हुने क्रम जारी रहेतापनि व्यापार घाटा र खुद सेवा खाता घाटा पूर्ति गर्न सो पर्याप्त नभएकोले चालू खाता घाटामा रहेको हो। औद्योगिक क्षेत्रमा असहज परिस्थिति विद्यमान रहेको, विद्युत लोडसेडिङ्गको अवस्था रहेको, तेल आपूर्ति पनि सहज नरहेकोले नेपाली निर्यातको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा कमी आएको छ। यसका साथै भारतले कच्चा पदार्थ आयातको भन्सार दर क्रमशः कटौती गर्दै लगेको र केही नेपाली वस्तु आयातमा अझै ४ प्रतिशत अतिरिक्त भन्सार दर लगाइराखेकोले भारततर्फको नेपाली वस्तुहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा कमी आएको हो। यी सबै कारणहरूले गर्दा भारततर्फ र अन्य मुलुकतर्फको नेपाली निर्यातमा कमी आएको हो। वित्तीय खातातर्फ नेपाली आयातमा प्राप्त हुने व्यापार कर्जामा पनि कमी आएकोले समीक्षा अवधिमा शोधनान्तर स्थिति घाटामा गएको हो।

२२. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा पर्यटन क्षेत्रबाट विदेशी मुद्रा आर्जन उल्लेख्य वृद्धि भएको माथि उल्लेख भइसकेको छ। पर्यटक आगमन संख्यामा वृद्धि भएकोले पर्यटन क्षेत्रबाट हुने विदेशी मुद्रा आर्जन समीक्षा अवधिमा बढेको हो। नेपाल भित्रिने पर्यटकबाट विदेशी मुद्रा आर्जन बढेतापनि नेपाल वायुसेवा निगमले अन्तर्राष्ट्रिय उडान नियमित रूपमा भर्न नसकेको कारण पर्यटन क्षेत्रबाट पर्याप्त यातायात आम्दानी हुन नसकेको तर नेपालीहरू कामको खोजी र अध्ययनका लागि बाहिर जाने प्रवृत्ति बढेकोले यातायात खर्चमा भने उच्च वृद्धि भएकोले वाह्य खुद सेवा खाता घाटामा थप विस्तार आएको छ।

२३. केही वर्षदेखि विदेशमा काम गर्ने नेपालीहरूको विप्रेषण आप्रवाह वृद्धि हुने क्रम जारी रहेको छ र यो नेपालको लागि विदेशी मुद्रा आर्जनको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा विदेशमा काम गर्ने नेपालीहरूको विप्रेषण

आप्रवाह १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५७ अर्ब ६ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा विप्रेषण आप्रवाह वृद्धि ५.१ प्रतिशत मात्र रहेको थियो। २०६३ पुसको तुलनामा २०६४ पुससम्म नेपाली रूपैयाँ १३ प्रतिशतले अधिमूल्यन हुँदाहुँदै विप्रेषण आप्रवाह उल्लेख्य बढ्नुमा विदेशमा कामको खोजीमा जाने नेपालीहरूको संख्या वृद्धि प्रमुख कारण रहेको छ। उदाहरणको लागि आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा श्रम तथा यातायात मन्त्रालयको तथ्याङ्कअनुसार भारतबाहेक तेस्रो मुलुकमा कामको लागि जाने नेपालीहरूको संख्या ९६ हजार ४८० रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा सो संख्या १७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख १३ हजार ९२ पुगेको छ। नेपालमा रोजगारीका अवसरहरू अपेक्षा गरेअनुरूप सिर्जना हुन नसकेको कारण नेपालीहरू विदेशमा कामको खोजीमा जाने प्रवृत्ति बढेको तथा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा ९ वटा थप विदेशी हवाइजहाज कम्पनीहरूले नेपालमा सेवा विस्तार गरेका र पहिलेदेखि उडानमा रहेका कम्पनीहरूले पनि नेपालमा आफ्नो उडान आवृत्ति बढाएका कारणले पनि कामदारहरू विदेशिने कार्यले सहजता प्राप्त गरेको हो। नेपाल सरकारले रोजगारी अनुमति प्रणालीअन्तर्गत कतार, युनाइटेड अरब इमिरेट्स र दक्षिण कोरियासँग श्रम सम्झौता गरिसकेको छ। मलेशिया, बहराइन र कुवेतसँग श्रम सम्झौता हुने क्रममा रहेको छ। यो संस्थागत व्यवस्थाले गर्दा भविष्यमा विदेशमा कामको लागि जाने नेपालीहरूको संख्या वृद्धि हुने र कमाईमा पनि बढोत्तरी हुन सक्ने भएकाले कामदारको विप्रेषण आप्रवाह बढ्ने प्रवृत्ति यथावत रहने देखिन्छ।

२४. नेपालमा प्राकृतिक स्रोत, सामाजिक तथा भौतिक पूर्वाधार र अन्य उद्योग तथा व्यवसायको विकासको लागि प्रत्यक्ष विदेशी लगानी आकर्षित गर्नु पर्ने आवश्यकता छ। विदेशी लगानीकर्ताहरूले जलस्रोत परियोजना र केही भौतिक पूर्वाधारमा लगानीका लागि चासो व्यक्त गरिरहेका पनि छन्। यसै क्रममा गैर-आवासीय नेपालीहरूलाई नेपालमा लगानी गर्न सहजता प्रदान गर्न व्यवस्थापिका संसदले २०६४ साउन २८ गते गैर-आवासीय नेपालीका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक पारित गरेको छ। सो विधेयकले गैर-आवासीय नेपालीहरूको कानूनी हैसियत प्रष्ट पार्नुका साथै नेपाली मूलका विदेशी नागरिकलाई नेपाली नागरिक सरहको नेपालमा बसोबास गर्ने र सम्पत्ति खरीदबिक्री गर्ने व्यवस्था एवम् दोहोरो नागरिकताको प्रावधान राखेको छ। यो व्यवस्थाबाट गैर-आवासीय नेपालीहरूको नेपालमा लगानी बढ्न जाने विश्वास गर्न सकिन्छ।

२५. वाह्य चालू खाता घाटामा रहेको र प्रत्यक्ष विदेशी लगानी पनि अपेक्षाकृत आउन नसकेको विद्यमान परिस्थितिमा नेपालको शोधनान्तर स्थिति हाल घाटामा रहेको छ। तथापि विदेशी विनिमय सञ्चिति पर्याप्त मात्रामा रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अन्त्यसम्म नेपालको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रू. १६४ अर्ब ८० करोड रहेको छ। अमेरिकी डलरमा हिसाव गर्दा उक्त सञ्चिति २ अर्ब ६२ करोड डलर रहेको छ। यो स्तरको सञ्चिति १० महिनाको वस्तु आयात र ७.९ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त छ।

२६. हाल समग्र शोधनान्तर घाटा रहेतापनि कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा चापको स्थिति रहेको छैन। माथि उल्लेख भएझैं कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति मुलुकलाई आवश्यक पर्ने आयातको लागि पर्याप्त छ। तर भारतसँगको चालू खाता घाटामा विस्तार आउने क्रम यथावत रहेकोले भा.रू. सञ्चिति व्यवस्थापन कार्य जटिल भएको छ। भारतसँग बढ्दै गएको चालू खाता घाटा

पूर्ति गर्ने उपायको रूपमा यस बैंकले अमेरिकी डलर भुक्तानी गरी भारतबाट आयात हुने वस्तुको संख्या क्रमशः बढाउँदै लगेको छ। २०६४ असारमा यस्तो वस्तुहरूको संख्या १२१ रहेकोमा हाल १२४ पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा अमेरिकी डलर भुक्तानी गरेर भारतबाट भएको आयात रू. ११ अर्ब ३१ करोड रहेको छ। भारतबाट भएको कुल आयात रू. ६२ अर्ब ३६ करोडमा यस किसिमको आयातको अंश १८.१ प्रतिशत हुन आउँछ।

२७. भारतसँगको चालू खाता घाटा पूर्ति गर्ने अर्को उपायको रूपमा अमेरिकी डलर बिक्री गरेर भा.रू. खरीदलाई लिइएको छ। यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा यस बैंकले अमेरिकी डलर ६६ करोड बिक्री गरी रू. ४२ अर्ब ३ करोड बराबर भा.रू. खरीद गरिसकेको माथि उल्लेख भइसकेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा अमेरिकी डलर ३९ करोड बिक्री मार्फत् रू. २८ अर्ब ३७ करोड बराबरको भा.रू. खरीद गरिएको थियो। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिको तुलनामा रू. १३ अर्ब ६६ करोड बराबर बढी भा.रू. खरीद भएको तथ्यले नेपालको भारतसँगको चालू खाता घाटा बढ्दै गएको संकेत गर्दछ।

२८. २०६३ पुसको अन्त्यमा नेपाली रूपैयाँको अमेरिकी डलरसँगको विनिमयदर रू. ७१.१० रहेकोमा २०६४ पुसमा रू. ६२.९० रही १३ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको माथि उल्लेख भइसकेको छ। नेपाली रूपैयाँको अमेरिकी डलरसँगको अधिमूल्यनले केही हदसम्म मूल्यलाई नियन्त्रणमा राख्न सघाएको छ। तर नेपाली रूपैयाँको अमेरिकी डलरसँगको अधिमूल्यनले नेपाली निर्यातमा प्रतिकूल असर पारेको चर्चा हुने गरेको छ। तेस्रो मुलुकतर्फको निर्यातको हकमा यो तर्क सान्दर्भिक पनि छ। नेपाली रूपैयाँको अधिमूल्यनले गर्दा तेस्रो मुलुकबाट हुने कच्चा पदार्थको आयात पनि सस्तो हुने भएकाले मुद्रा अधिमूल्यन भएकै मात्रामा भने तेस्रो मुलुकतर्फको निर्यातको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता गुमेको छैन।

२९. भारततर्फ हुने अधिकांश निर्यातको लागि आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ तेस्रो मुलुकबाट आउने गर्दछ। नेपाली रूपैयाँको भा.रू.सँगको विनिमयदर स्थिर रहेकोले भारततर्फको नेपाली निर्यात मूल्य यथावत रहेको तर नेपाली रूपैयाँ अमेरिकी डलरसँग अधिमूल्यन भएकाले कच्चा पदार्थको आयात सस्तो हुन गई नेपालको भारततर्फको निर्यातको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि भई त्यसतर्फको निर्यात बढ्नु पर्ने हो, तर सो हुन सकेको छैन। उदाहरणको लागि भारततर्फ निकासी हुने वनस्पति घ्यूको कच्चा पदार्थ तेस्रो मुलुकबाट आयात हुन्छ। नेपाली रूपैयाँको अधिमूल्यनबाट वनस्पति घ्यूको कच्चा पदार्थ आयात सस्तो हुन गई भारततर्फ सोको निर्यात बढ्नु पर्ने हो, तर सो नभई उल्टै भारततर्फको वनस्पति घ्यूको निर्यात उल्लेख्य घटेको छ। यस्तै अन्य उदाहरणहरू पनि रहेका छन्। आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनाको अवधिमा भारततर्फको निर्यात ७.६ प्रतिशतले घटेको माथि उल्लेख भइसकेको छ। नेपाली निर्यातको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा कमी आउनुमा विनिमय दरबाहेक अन्य कारकहरूको बढी प्रभाव रहेको यस उदाहरणबाट प्रष्ट हुन्छ। पूर्वाधारको विकास, श्रम नीति तथा संस्थागत सुधार र विद्युत तथा तेल आपूर्तिमा सहजता जस्ता तत्वहरू नेपाली निर्यातको दीर्घकालीन प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बढाउने प्रमुख उपायहरू हुन्।

३०. वित्तीय क्षेत्रतर्फ शेयर बजारमा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा उल्लेख्य विस्तार आएको छ। नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक ७८.५ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६४ पुस

मसान्तमा ९५८.९ विन्दु पुगेको छ। यो परिसूचक २०६४ असार मसान्तमा ६८३.९५ रहेको थियो। त्यस्तैगरी बजार पूँजीकरण ११९.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६४ पुस मसान्तमा रू. ३०२ अर्ब रहेको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग बजार पूँजीकरणको अनुपात ३७ प्रतिशतको हाराहारी हुन आउँछ। शेयरको दास्रो बजारमा उच्च विस्तार प्रवृत्ति यथावत रहँदा भविष्यमा उच्च गिरावट आउने सम्भावना रहन्छ। यसले गर्दा वित्तीय क्षेत्रमा अस्थिरता आउने हुन्छ। यो प्रवृत्तिले अर्थतन्त्रमा संकटको स्थिति उत्पन्न गर्ने सम्भावनालाई दृष्टिगत गरी यस बैंकले छोटो समयको लागि शेयरको धितोमा प्रवाह हुने कर्जालाई रोक लगाएको हो। शेयरको धितोमा वित्तीय संस्थाहरूबाट साढे दश अर्ब रूपैयाँ कर्जा प्रवाह भएको र शेयरको मूल्यमा गिरावट आउँदा वित्तीय संस्थाहरूमा खराब कर्जाको मात्रा बढ्न सक्ने र यसले बैंकिङ्ग क्षेत्रमा थप संकट ल्याउन सक्ने भएकाले सो हस्तक्षेप भएको हो। यस बैंकले निक्षेपकर्ताहरूको हितलाई ध्यानमा राखेर सो हस्तक्षेप गरेको हो। शेयरको धितोमा प्रवाह हुने कर्जामा लगाइएको सो प्रतिबन्ध यस बैंकले फिर्ता लिइसकेको छ।

३१. शेयरको प्राथमिक निष्काशनतर्फ आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा नेपाल धितोपत्र वोर्डले ७ वटा कम्पनीहरूलाई रू. २७ करोड ४४ लाख बराबरको साधारण शेयर र अन्य १२ वटा कम्पनीहरूलाई रू. २ अर्ब ४३ करोड ७५ लाख बराबरको हकप्रद शेयर निष्काशनको लागि स्वीकृति प्रदान गरेको छ। कृषि विकास बैंक लिमिटेडले आफ्ना "ख" वर्गका शेयरधनीहरू (बैंकका ऋणीहरू) का लागि प्रति शेयर रू. १०० अंकित मूल्य भएको रू. १२ करोड ५० लाखको साधारण शेयर २०६४ मंसिर १४ गते ५० दिन सम्मका लागि सार्वजनिक गरेकोमा प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार रू. ५ अर्ब ८० करोडको आवेदन प्राप्त भएका छन्। नेपाल दूरसञ्चार संस्थानले रू. १ अर्ब ५० करोडको साधारण शेयर सर्वसाधारणलाई बिक्री गर्ने कार्यक्रम अनुसार पहिलो चरणमा २०६४ माघ ९ गतेदेखि बिक्री शुरू हुने गरी रू. ७५ करोडको शेयर न्यूनतम रू. ६०० का दरले २०६४ फागुन १४ गतेभित्र बोलकबोलमा बिक्री गर्ने गरी सर्वसाधारण लगानीकर्ताका लागि आह्वान गरेको छ।

३२. ऋणपत्र बजारतर्फ नेपाल धितोपत्र विनिमय बजार लिमिटेडमा २०६४ पुस मसान्तसम्म रू. २ अर्ब ६० करोडका निजी क्षेत्रका ऋणपत्रहरू (सबैजसो बैंक तथा वित्तीय संस्थाका) सूचीकृत भएका छन्। नेपाल विद्युत प्राधिकरणले रू. १,००० मूल्य अंकित रू. १ अर्ब ५० करोडको वार्षिक ७.७५ प्रतिशत व्याजदर र ५ वर्ष भुक्तानी अवधि भएको विद्युत वण्ड २०६४ फागुन २ गतेदेखि सार्वजनिक निष्काशन गर्ने सूचना प्रकाशित गरेको छ। सरकारी ऋणपत्रतर्फ चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा रू. २ अर्ब ४० करोड विकास ऋणपत्र र रू. ८० करोड नागरिक बचत पत्र निष्काशन भएको छ।

३३. समीक्षा अवधिमा वित्तीय बजारको विकासको लागि केही संस्थागत तथा संरचनागत सुधारका कार्यहरू भएका छन्। उदाहरणको लागि खुला बोलकबोल प्रथा (Open Outcry System) अन्तर्गत २०५० पुस २९ गतेदेखि नेपाल धितोपत्र विनिमय बजार लिमिटेडमा धितोपत्रको दोस्रो बजार कारोवार हुँदै आएकोमा २०६४ साउन ३० गतेदेखि धितोपत्रको कम्प्यूटरीकृत कारोवार पद्धति संचालनमा आएको छ। यसलाई संरचनागत विकासतर्फको महत्वपूर्ण खुड्किलो मान्न सकिन्छ। नेपाल धितोपत्र वोर्डले नेपाल धितोपत्र वोर्डसम्बन्धी नियमावली २०६४, धितोपत्र व्यवसायी (धितोपत्र दलाल, धितोपत्र व्यापारी तथा बजार निर्माता) नियमावली २०६४ र धितोपत्र बजार संचालन नियमावली २०६४ सार्वजनिक गरेको छ। यो

नियमावलीले बजारलाई अझ बढी गतिशील र पारदर्शी बनाई पूँजी बजारको विकासमा थप योगदान पुऱ्याउने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

३४. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा वित्तीय संस्थाहरूको उल्लेख्य विस्तार भएको छ । यस अवधिमा थप ३ वाणिज्य बैंक, २० विकास बैंक र ५ वित्त कम्पनी गरी २८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू स्थापना भएका छन् । फलस्वरूप २०६४ पुस मसान्तसम्म २३ वाणिज्य बैंकहरू, ५८ विकास बैंकहरू, ७९ वित्त कम्पनीहरू, १२ लघु वित्त विकास बैंकहरू, यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने १७ सहकारी संस्थाहरू तथा ४७ लघु वित्त कारोवार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरू रहेका छन् । यसप्रकार यी उल्लेखित वित्तीय संस्थाहरूको कुल संख्या २०६४ असार मसान्तमा २०८ रहेकोमा २०६४ पुस मसान्तमा २३६ पुगेको छ । त्यस्तैगरी कृषि विकास बैंक समेत वाणिज्य बैंकहरूको शाखा २०६४ असार मसान्तमा ५५२ रहेकोमा यस अवधिमा २२ थप भई २०६४ पुस मसान्तमा ५७४ पुगेको छ ।

३५. अन्य वित्तीय संस्थाहरूतर्फ २०६४ असार मसान्तमा बीमा कम्पनीहरू २१ वटा रहेकोमा यस बीच थप ४ बीमा कम्पनीहरू संचालनमा आई २०६४ पुस मसान्तमा सोको संख्या २४ पुगेको छ ।

३६. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा अन्तरबैंक कारोवारमा ७७.९ प्रतिशतले विस्तार भई कुल अन्तरबैंक कारोवार रू. १६८ अर्ब १४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा अन्तरबैंक कारोवार सीमान्त ०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल कारोवार रू. ९४ अर्ब ५४ करोड रहेको थियो । यसले वित्तीय बजार तथा वित्तीय क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धात्मक वातावरण विकास भएको संकेत गर्दछ । वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा विस्तारमा तीब्रता आएको र शेयर बजारमा विस्तार आएको समेतले गर्दा समीक्षा अवधिमा अन्तरबैंक कारोवारमा विस्तार आएको हो ।

३७. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा अन्तरबैंक कारोवार विस्तारका साथै अन्तरबैंक कारोवार दरमा समेत वृद्धि भएको छ । उदाहरणको लागि २०६४ पुस महिनामा भारित औसत अन्तरबैंक कारोवार दर ४.९३ प्रतिशत रहेको छ । २०६४ असारमा भारित औसत अन्तरबैंक कारोवार दर ३.०३ प्रतिशत रहेको थियो ।

३८. समीक्षा अवधिमा अन्य अल्पकालीन व्याजदर पनि बढेका छन् । उदाहरणको लागि ९१ दिने ट्रेजरी बिल्सको भारित औसत व्याजदर २०६४ पुस महिनामा ३.८६ प्रतिशत रहेको छ । २०६४ असार महिनामा ९१ दिने ट्रेजरी बिल्सको भारित औसत व्याजदर २.७७ प्रतिशत रहेको थियो ।

३९. समीक्षा अवधिमा ट्रेजरी बिल्स दर र अन्तर बैंक बारोवार दर जस्ता अल्पकालीन व्याजदर बढेतापनि वाणिज्य बैंकहरूले निक्षेपमा दिने व्याजदरमा भने कुनै वृद्धि भएको छैन । उदाहरणको लागि वाणिज्य बैंकहरूले बचतमा दिने व्याजदर २०६४ असारमा न्यूनतम २ प्रतिशत र अधिकतम ५ प्रतिशत रहेकोमा २०६४ पुसमा सोही दर रहेको छ । त्यस्तैगरी, वाणिज्य बैंकहरूले एक वर्षे निक्षेपमा दिने व्याजदर २०६४ असार महिनामा न्यूनतम २.२५ प्रतिशत र अधिकतम ५ प्रतिशत रहेकोमा २०६४ पुस महिनामा पनि सोही दर रहेको छ । दुई वा दुई वर्षभन्दा बढीको निक्षेपमा वाणिज्य बैंकहरूले दिने न्यूनतम व्याजदर २०६४ असारमा

२.५ प्रतिशत रहेको थियो भने २०६४ पुसमा कुनै परिवर्तन नभई सोही दर कायम रहेको छ। त्यस्तैगरी वाणिज्य बैंकहरूले उक्त निक्षेपमा दिने अधिकतम व्याजदर २०६४ असारमा ५.५ प्रतिशत रहेकोमा २०६४ पुसमा पनि सोही दर रहेको छ।

४०. वाणिज्य बैंकहरूले २०६४ असार र २०६४ पुस महिनाबीच कर्जामा लिने केही व्याजदरहरू घटाएका छन्। उदाहरणको लागि वाणिज्य बैंकहरूले औद्योगिक कर्जामा लिने न्यूनतम व्याजदर २०६४ असार महिनामा ८.० प्रतिशत रहेकोमा २०६४ पुस महिनामा ७.० प्रतिशतमा झारेका छन्। यस्तो कर्जाको अधिकतम व्याजदर २०६४ पुस महिनामा पनि २०६४ असारकै १३.५ प्रतिशत रहेको छ। त्यस्तैगरी, निर्यात बिलको धितोमा जाने बैंक कर्जादर २०६४ असारमा न्यूनतम ५ प्रतिशत रहेकोमा २०६४ पुसमा ४ प्रतिशतमा झरेको छ। यस्तो कर्जाको अधिकतम व्याजदर भने २०६४ असारकै स्तर ११.५ प्रतिशत रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरूले धेरैजसो कर्जा ६.५ प्रतिशतको हाराहारीको व्याजदरमा प्रवाह गरिरहेका छन्।

४१. निक्षेपमा दिने व्याजदर यथावत रहने (नबढ्ने) तर कर्जामा लिने व्याजदर घट्न जाँदा अन्ततोगत्वा यसले वित्तीय साधनको माग र आपूर्तिमा असन्तुलन ल्याउने गर्दछ। यस प्रकारको समस्याको संकेत अल्पकालीन व्याजदरको माध्यमबाट देखिइसकेको छ। सोमा सुधार भएन भने पछि गएर तरलता संकटको स्थिति आउन सक्छ। यद्यपि सो स्थिति हाल उत्पन्न भएको छैन। न्यून बजार व्याजदरले सिर्जना गरेको विद्यमान तरलता चापको समस्या बजार व्याजदरमा समायोजन नभई दीर्घकालीन रूपले सुल्झिँदैन।

मौद्रिक तथा समग्र तरलता स्थिति

४२. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर उल्लेख्य १०.४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर ६ प्रतिशत मात्र रहेको थियो। अर्थतन्त्रको तरलता स्थितिको संकेतको रूपमा विस्तृत मुद्रा प्रदायलाई लिइने हुँदा यसले समीक्षा अवधिमा तरलता उल्लेख्य बढेको देखाउँछ।

४३. मौद्रिक तथा तरलता विस्तारका बाह्य र आन्तरिक गरी दुइटा स्रोतहरू रहेका हुन्छन्। मौद्रिक क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्ति बाह्य स्रोतको रूपमा रहेको हुन्छ भने खुद आन्तरिक सम्पत्ति आन्तरिक स्रोतको रूपमा रहेको हुन्छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनासम्ममा मौद्रिक क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्ति रू. १ अर्ब ९३ करोड (१.५ प्रतिशत) ले घटेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति रू. ५ अर्ब ४९ करोड (३.९ प्रतिशत) ले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा बाह्य स्रोत अर्थात् खुद वैदेशिक सम्पत्ति मौद्रिक तथा तरलता विस्तारको कारकको रूपमा रहेन। यसको मौद्रिक तरलतामा विस्तारकारी होइन, संकुचनकारी प्रभाव रह्यो।

४४. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनासम्म मौद्रिक तरलता विस्तारको एकल कारणको रूपमा मौद्रिक क्षेत्रको खुद आन्तरिक सम्पत्ति रहेको छ, जुन समीक्षा अवधिमा १६.३ प्रतिशतले विस्तार भएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा मौद्रिक क्षेत्रको खुद आन्तरिक सम्पत्ति ७.४ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो। स्थिर विनिमयदर प्रणाली अपनाइएको र मुलुकको शोधनान्तर घाटामा रहेको विद्यमान स्थितिमा मौद्रिक क्षेत्रको खुद आन्तरिक सम्पत्ति वृद्धिको कारण उल्लेख्य मौद्रिक तरलता बढ्नुलाई राम्रो मान्न सकिन्न।

४५. मौद्रिक तरलता विस्तारको प्रमुख कारक कुल आन्तरिक कर्जा समीक्षा अवधिमा १०.२ प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा मौद्रिक क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जा ५.१ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो। निजी क्षेत्रमा प्रवाहित बैंक कर्जा उल्लेख्य १४.० प्रतिशतले बढेको कारण मौद्रिक क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जा विस्तार उच्च रहेको हो। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा निजी क्षेत्रमा प्रवाहित बैंक कर्जा ९.३ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो।

४६. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा वाणिज्य बैंकहरूले निजी क्षेत्रमा प्रवाह गरेको साँवा कर्जा विस्तार रू. ४१ अर्ब रहेको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग यस्तो कर्जा प्रवाहको अनुपात ५ प्रतिशतको हाराहारी हुन आउँछ। २०६४ पुस मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको कुल बाँकी साँवा कर्जा रू. २७३ अर्ब रहेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ३४.३ प्रतिशत हुन आउँछ। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको असुल हुन बाँकी ब्याज रू. १ अर्ब ८४ करोडले विस्तार भई २०६४ पुस मसान्तमा रू. ३५ अर्ब २५ करोड पुगेको छ। असुल हुन बाँकी ब्याजको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ४.४ प्रतिशत रहेको छ।

४७. वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कुल कर्जा रू. ४१ अर्बमध्ये समीक्षा अवधिमा उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ रू. १० अर्ब ५८ करोड (१७ प्रतिशत) गएको छ। उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जामध्ये फलाम तथा स्टील प्रशोधन उद्योग क्षेत्रतर्फ जाने कर्जा रू. ३ अर्ब ५९ करोड (४०.५ प्रतिशत) ले बढेको छ।

४८. समीक्षा अवधिमा निर्माण क्षेत्रमा बैंक कर्जा रू. ५ अर्ब ६४ करोड (२८.५ प्रतिशत) ले विस्तार भएको छ। निर्माण क्षेत्रमा प्रवाहित कुल बैंक कर्जामध्ये आवासीय निर्माणतर्फ रू. ४ अर्ब ५६ करोड (२७.८ प्रतिशत) ले विस्तार भएको छ। बाँकी गैर-आवासीय निर्माण क्षेत्रमा प्रवाहित भएको छ।

४९. समीक्षा अवधिमा घरजग्गा तथा घडेरीतर्फको बैंक कर्जा रू. ३ अर्ब ३३ करोड (१३३.८ प्रतिशत) ले विस्तार भएको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा यस्तो कर्जा विस्तार नगण्य मात्र थियो। त्यस्तैगरी सवारी साधनको धितोमा प्रवाहित बैंक कर्जा समीक्षा अवधिमा करिब रू. ४ अर्ब (२८.२ प्रतिशत) ले विस्तार भएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा यस्तो कर्जा विस्तार सामान्य रहेको थियो। शेयरको धितोमा गएको कुल बाँकी बैंक कर्जा रू. ६ अर्ब रहेको छ भने ट्रष्ट रिसिप्टअन्तर्गत गएको कुल बाँकी कर्जा रू. ३२ अर्ब रहेको छ।

५०. वाणिज्य बैंकहरूले समीक्षा अवधिमा शेयरको धितोमा तथा ट्रष्ट रिसिप्टअन्तर्गत उल्लेख्य कर्जा प्रवाह गर्नुका साथै निर्माण क्षेत्र, घरजग्गा तथा घडेरी खरीदतर्फ र सवारी साधन खरीदका लागि अत्यधिक कर्जा विस्तार गरेकाले नेपालको बाह्य तथा वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वमा केही प्रतिकूल प्रभाव परेको छ। यही तथ्यलाई दृष्टिगत गरी समीक्षा अवधिमा यस बैंकले शेयरको धितोमा जाने बैंक कर्जामा केही समयको लागि रोक लगाएको माथि उल्लेख भइसकेको छ। शेयर, ट्रष्ट रिसिप्ट, सवारी साधनको धितो र निर्माण क्षेत्र तथा घरघडेरीतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जाको ब्याजदर अत्यन्त न्यून रहेकाले समेत ती क्षेत्रहरूमा समीक्षा अवधिमा बैंक कर्जा विस्तार उल्लेख्य रहेको हो। यही कारण समेतले गर्दा हाल केही वाणिज्य बैंकहरूले तरलतामा चापको अनुभव गरिरहेका छन्। यद्यपि बैंकिङ्ग क्षेत्रसँग पर्याप्त मात्रामा तरलता रहेको छ।

५१. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा नेपाल सरकारमा गएको खुद बैंक कर्जा ५.२ प्रतिशत (रू. ४ अर्ब) ले घटेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा नेपाल सरकारमा गएको खुद बैंक कर्जा १०.२ प्रतिशत (रू. ७ अर्ब २१ करोड) ले घटेको थियो। बजेट घाटा रू. ३ अर्ब २६ करोड रहेको भएतापनि समीक्षा अवधिमा आन्तरिक ऋण रू. ८ अर्ब २० करोड र बाह्य नगद ऋण रू. २ अर्ब ३६ करोड परिचालन भएकोले नेपाल सरकारको राष्ट्र बैंकसँग रू. ७ अर्ब ७ करोड नगद मौज्दात कायम रही नेपाल सरकारले उपयोग गरेको खुद थप बैंक कर्जा ऋणात्मक रहेको हो।

५२. विस्तृत मुद्रा प्रदायका दुई प्रमुख अंशहरूमध्ये संकुचित मुद्रा प्रदायको वृद्धि अघिल्लो वर्षको ४.५ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ६.३ प्रतिशत रहेको छ। चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा वृद्धि अघिल्लो वर्षको १.१ प्रतिशत (रू. ८९ करोड) को तुलनामा ५.६ प्रतिशत (रू. ४ अर्ब ६८ करोड) ले उच्च भएकोले समेत संकुचित मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर अधिक रहेको हो। नेपाल सरकारको ग्रामीण क्षेत्रको विकास निर्माणमा खर्च बढेको तथा द्वन्द्वपीडितहरूलाई राहत खर्चमा पनि विस्तार आएको र कृषि विकास बैंकले आफ्नो ऋणीहरूलाई शेयर बिक्री गरेको सन्दर्भमा शहरी क्षेत्रबाट ग्रामीण क्षेत्रमा निक्षेप साधन प्रवाहित हुन गएकोले पनि चलनचल्तीमा रहेको मुद्रामा विस्तार आएको हो।

५३. विस्तृत मुद्रा प्रदायको अर्को अंश वाणिज्य बैंकहरूसँग रहेको आवधिक निक्षेप समीक्षा अवधिमा १२.३ प्रतिशत (रू. ३२ अर्ब ९१ करोड) ले विस्तार भएको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा आवधिक निक्षेप ६.८ प्रतिशत (रू. १५ अर्ब ७९ करोड) ले बढेको थियो। विदेशबाट प्राप्त विप्रेषण आप्रवाह वृद्धि उच्च रहेतापनि व्याजदर न्यून रहेकाले वाणिज्य बैंकहरूसँगको व्यक्तिगत निक्षेप वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा उच्च रहेको छैन। यो वर्षको बजेटले सरकारी कर्मचारी, शिक्षक तथा सुरक्षाकर्मीहरूको तलब (यथार्थ) वृद्धि १७ प्रतिशत गरेको छ। यसले सरकारी संस्थान तथा अन्य निकायमा काम गर्ने कर्मचारीको तलब बढाउन मद्दत पुऱ्याएको छ। यसको परिणामस्वरूप आम कर्मचारीको संचयकोष रकम वृद्धि हुन गएको र गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरूको निक्षेप पनि बढेकाले वाणिज्य बैंकहरूसँगको आवधिक निक्षेपमा विस्तार आएको हो।

५४. माथि उल्लेखित कारणहरूले गर्दा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनासम्ममा वाणिज्य बैंकहरूसँग रहेको कुल निक्षेप ११.३ प्रतिशत (रू. ३७ अर्ब ९६ करोड) ले वृद्धि भई २०६४ पुस मसान्तमा रू. ३७२ अर्ब ४१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूसँगको कुल निक्षेप ६.९ प्रतिशत (रू. २० अर्ब ६ करोड) ले मात्र विस्तार भएको थियो। अन्य वित्तीय संस्थाहरूमध्ये विकास बैंकहरूसँग रहेको निक्षेप समीक्षा अवधिमा ३५.६ प्रतिशत (रू. ५ अर्ब ४७ करोड) ले वृद्धि भई रू. २० अर्ब ८५ करोड पुगेको छ। त्यस्तैगरी वित्त कम्पनीहरूसँग रहेको निक्षेप समीक्षा अवधिमा २०.६ प्रतिशत (रू. ६ अर्ब ९७ करोड) ले वृद्धि भई रू. ४० अर्ब ७३ करोड पुगेको अनुमान छ।

५५. यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त वित्तीय संस्थाहरू, वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीको गरी जम्मा रू. ४३४ अर्ब वित्तीय साधन अर्थतन्त्रमा परिचालन भएको छ। यसरी परिचालित वित्तीय साधनको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात झण्डै ५४ प्रतिशत रहेको छ। यी वित्तीय संस्थाहरूको एक-आपसमा रहेको मौज्दात हटाउँदा पनि हाल अर्थतन्त्रमा पर्याप्त मात्रामा वित्तीय साधन परिचालन भएको स्थिति छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्यामा

आएको विस्तार, कर्मचारी संचय कोष, बीमा कम्पनी र नागरिक लगानी कोष जस्ता सम्झौतीत वचत संस्थाहरूबाट हुन गएको वित्तीय साधन परिचालन वृद्धि र विदेशबाट प्राप्त विप्रेषण आप्रवाह वृद्धिका कारण हाल अर्थतन्त्रमा पर्याप्त मात्रामा वित्तीय साधनको परिचालन भई मौद्रिक तरलता उच्च रहेको हो ।

५६. वित्तीय साधनको उच्च परिचालन तथा मौद्रिक तरलताको स्थितिले एकातिर अर्थतन्त्रको तीव्र विकासको लागि अवसर प्रदान गरेको छ भने अर्कोतर्फ यसको उचित किसिमले व्यवस्थापन हुन सकेन भने समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वलाई जोखिममा पार्ने अवस्था पनि छ। उच्च वित्तीय साधनको परिचालनले उद्योग व्यवसाय तथा पूर्वाधार विकासको लागि आवश्यक पर्ने पूँजीको उपलब्धता बढाउँछ। यसले अर्थतन्त्रको तीव्र विकासको लागि मार्ग प्रशस्त गर्दछ। कर्मचारी संचय कोष, वीमा कम्पनी तथा नागरिक लगानी कोष जस्ता सम्झौतीत वित्तीय संस्थाहरूसँग रहेको वित्तीय साधन वृद्धि उच्च रहेकाले पनि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधारको आन्तरिक स्रोतबाट विकासको सम्भावना बढेको छ। अर्कोतर्फ वैकल्पिक लगानीका अवसरहरूको अभावका कारण सम्झौतीत बचत संस्थाहरूले आफूसँग रहेको वित्तीय साधन निक्षेपको रूपमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूमा लगानी गरिरहेको अवस्था पनि छ। लाभदायक बैकल्पिक लगानीको अवसर प्राप्त हुनासाथ सर्वसाधारण र सम्झौतीत वचत संस्थाहरूले वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूमा रहेको आफ्ना निक्षेप झिक्न थाले भने ती वित्तीय संस्थाहरूमा तरलताको संकट आउनसक्ने सम्भावना हुन्छ।

५७. त्यस्तैगरी, २०६४ पुस महिनासम्ममा सर्वसाधारणको वाणिज्य बैंकहरूसँग वचत निक्षेप रू. १९२ अर्ब ५३ करोड रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरूसँगको कुल निक्षेपमा वचत निक्षेपको अनुपात झण्डै ५२ प्रतिशत हुन आउँछ। वचत निक्षेपमा हाल औसतमा ३ प्रतिशत व्याजदर रहेको छ। मुद्रास्फीति दर ६ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको विद्यमान स्थितिमा वचत निक्षेपको यथार्थ व्याजदर ऋणात्मक रहेको अवस्था छ। सर्वसाधारणको शेयर बजारतर्फ आकर्षण बढेको सन्दर्भमा सो क्षेत्र तथा अन्य क्षेत्रमा लाभदायक अवसर प्राप्त हुनासाथ सर्वसाधारणले वाणिज्य बैंक तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूसँग रहेको आफ्नो निक्षेप झिक्ने प्रवृत्ति बढ्ने हुन्छ। यस क्रममा खासगरी वाणिज्य बैंकहरूले तरलताको संकट भोग्नु पर्ने अवस्था आउन सक्छ। अधिक तरलताको स्थिति रहँदा र तरलता संकटको अवस्था उत्पन्न हुँदा समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण हुन जाने हुन्छ।

वाणिज्य बैंकहरूसँग रहेको तरलताको स्थिति

५८. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को शुरूको अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूसँग अधिक तरलताको स्थिति थियो भने आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को छैठौं महिना यता केही वाणिज्य बैंकहरूले तरलतामा चापको स्थिति अनुभव गरेको चर्चा हुने गरेको छ। ट्रेजरी बिल्स र अन्तरबैंक कारोवार दरमा वृद्धि हुन थालेकोले पनि सो चर्चाले बल पाएको हो।

५९. केही वाणिज्य बैंकहरूले तरलतामा चाप अनुभव गर्नाका केही कारणहरू पनि रहेका छन्। कृषि विकास बैंकले आफ्ना ऋणीहरूलाई शेयर लगानीका लागि रू. १२ करोड ५० लाखका लागि आवेदन माग गर्दा रू. ४ अर्ब भन्दा बढी रकम काठमाडौं उपत्यका बाहिर गएकोले पनि केही वाणिज्य बैंकहरूले तरलतामा चापको अनुभव गरेका हुन्। समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण रू. ८ अर्ब २० करोड परिचालन भएकोले पनि वाणिज्य बैंकहरूको

नगद मौज्दातमा केही कमी आएको हो। यसका साथै नेपाल टेलिकमले दुई चरणमा गरी न्यूनतम रू. ६०० प्रति शेयर मूल्य तोकी रू. १ अर्ब ५० करोड बराबर शेयर बोलकबोल बिक्रीको लागि आह्वान गर्ने निर्णय गर्दा पनि केही वाणिज्य बैंकहरूले सम्भावित तरलता संकटको पूर्वानुमानको आधारमा तरलता संकटको चर्चा गर्न थालेका हुन्। निक्षेप व्याजदर न्यून रहेकाले पनि सो पूर्वानुमानलाई बल मिलेको हो।

६०. यसका साथै, वाणिज्य बैंकहरूले सस्तो व्याजदरमा हल्का सवारी साधन कर्जा, ट्रष्ट रिसिप्ट कर्जा, शेयरको धितोमा कर्जा, आवासीय निर्माण कर्जा र घरजग्गा तथा घडेरी कर्जा अत्यधिक रूपमा प्रवाह गरेकाले पनि सो क्षेत्रहरूमा थप कर्जा प्रवाह गर्ने क्रममा तरलतामा चापको अनुभूति गरेका हुन्। कर्जादर न्यून रहेकाले पनि सो क्षेत्रबाट कर्जाको लागि माग बढेको हो।

६१. यस बैंकले अर्थतन्त्रको समष्टिगत मौद्रिक तरलता र वाणिज्य बैंकहरूसँगको तरलताको स्थितिलाई गम्भिरतापूर्वक अध्ययन गरिरहेको छ। अर्थतन्त्रको समष्टिगत मौद्रिक तरलता मापन गर्ने आधार विस्तृत मुद्रा प्रदायको विस्तार समीक्षा अवधिमा उच्च रहेको माथि उल्लेख भइसकेको छ।

६२. वाणिज्य बैंकहरूसँग रहेको तरलताको स्थितिलाई मापन गर्ने आधारको रूपमा यस बैंकले उनीहरूसँग रहेको तरल सम्पत्तिलाई लिने गरेको छ। २०६४ पुस महिनामा वाणिज्य बैंकहरूसँग तरल कोष रू. ६५ अर्ब ४३ करोड र नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा लगानी रू. ६३ अर्ब ४३ करोड गरी जम्मा रू. १२८ अर्ब ८६ करोड तरल सम्पत्ति रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरूसँग रहेको कुल निक्षेप रू. ३७२ अर्ब ४१ करोडसँग यस्तो तरल सम्पत्तिको अनुपात ३४.६ प्रतिशत हुन आउँछ। वाणिज्य बैंकहरूसँग रहेको तरल सम्पत्ति-निक्षेप अनुपात ३४.६ प्रतिशतको विद्यमान स्थितिलाई कदापि तरलता संकटको संज्ञा दिन मिल्दैन।

वित्तीय तथा वाह्य क्षेत्रसँग सम्वन्धित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको स्थिति

६३. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिमा ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच बढाउने उल्लेख भए वमोजिम यस वर्षदेखि विकास बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको १ प्रतिशत विपन्न वर्गमा अनिवार्य रूपले कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ। सबै वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको ३ प्रतिशत विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। लघुवित्त संस्थाहरूको लागि प्रतिग्राहक कर्जा सीमा व्यक्तिको लागि रू ४० हजार र लघु उद्यमको लागि रू. १ लाखबाट बढाएर क्रमशः कर्जा सीमालाई रू ६० हजार र रू १ लाख ५० हजार पुऱ्याइएको छ। सामूहिक/व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा विपन्न वर्गमा गणना हुने गरी प्रवाह गरिएको कर्जाको लागि अतिरिक्त २०.० प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

६४. लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाले २०६४ असारमा कायम रहेको चुक्ता पूँजीमा रू २५ लाख थप गरेमा हाल कायम रहेको भौगोलिक क्षेत्रसँग जोडिएको थप एक जिल्लामा कार्य क्षेत्र विस्तार गर्न दिने नीति अवलम्बन गरिसकिएको छ। साथै, ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय संस्था स्थापना गर्न प्रोत्साहित गर्ने अभिप्रायले रू १ करोडको चुक्ता पूँजीमा पनि वित्तीय संस्था खोल्न सकिने गरी इजाजतपत्रसम्बन्धी नीतिमा आवश्यक व्यवस्था भइसकेको छ।

६५. चिया खेतीमा संलग्न साना तथा सीमान्त कृषकहरूले चियाको हरियो पत्तीको प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्न, देशका सुदूर एवम् दुर्गम स्थानमा रहेका विपन्न तथा गरीब परिवारहरूमा लघु कर्जाको विस्तार गर्नका लागि लाइन अफ क्रेडिट सुविधाको लागि र स्यालो ट्यूबवेल जडानका लागि ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइसकिएको छ ।

६६. साथै मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकमा रहेको यस बैंकको शेयर निजी क्षेत्रमा विनिवेश भइसकेको छ ।

६७. अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रचलित पूँजीकोषसम्बन्धी नयाँ मापदण्ड बासल टु अनुसार पूँजी पर्याप्तताको ढाँचालाई अवलम्बन गर्ने नीति अनुसार आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि एक वर्षका लागि साविकको व्यवस्था र नयाँ व्यवस्था समानान्तररूपमा (Parallel run) लागू गरिएको छ । जलविद्युत् उत्पादन तथा पूर्वाधार उद्योगहरूका लागि वाणिज्य बैंकबाट ठूलो मात्रामा लामो अवधिको कर्जा प्रवाह गर्न सहज पार्न एकल कर्जाको सीमालाई बढाउने नीतिगत व्यवस्था भइसकेको छ ।

६८. आन्तरिक ऋण कारोबारमा कागजरहित सेटलमेन्ट प्रणाली (Scripless Securities Settlement Sytem) लागू गर्ने कार्यको थालनीस्वरूप २०६४ साउन १ गतेदेखि वाणिज्य बैंकहरूलाई ट्रेजरी बिलको कारोबार गर्दा यस बैंकले कम्प्युटर रसीद उपलब्ध गराउने कार्यको थालनी गरिसकेको छ। बैंकहरूले यसै रसीदको माध्यमबाट अन्तरबैंक कारोबारलगायत ट्रेजरी बिल/ऋणपत्र खरिद/बिक्री, धितो लिने/दिने र भुक्तानी लिनसमेत सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

६९. गैरस्थलगत सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्दै लैजान गैरस्थलगत निरीक्षण कार्यमा विद्यमान पूर्व चेतावनी प्रणालीलाई कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। गैरस्थलगत सुपरिवेक्षणमा पूँजी, सम्पत्ति, आम्दानी र तरलता आदिको विश्लेषण गर्दा कमी कमजोरी देखिएमा तुरून्त सम्बन्धित बैंकलाई जानकारी गराई सुधार गर्न लगाउन थालिएको छ। वित्तीय जमानतमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूद्वारा ऋण प्रवाह गर्ने कार्यलाई निरूत्साहित पार्न परिपत्र जारी गरिसकिएको छ। साथै, वाह्य लेखापरीक्षकहरूद्वारा प्राप्त हुने लङ्गफर्म अडिट रिपोर्टलाई अझ यथार्थपरक र सूचनामूलक बनाउन उक्त रिपोर्टको ढाँचामा आवश्यक परिमार्जन गरिएको छ ।

७०. वित्तीय अपराध नियन्त्रण गर्न सम्पति शुद्धिकरण निवारण ऐन २०६४ र बैंकिङ्ग कसूर तथा सजाय ऐन २०६४ अन्तरिम संसदबाट पास भई लागू भएका छन् । आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित मुद्दाहरूको सुनुवाई तथा किनारा छिटो गराउन वाणिज्य इजलास गठन गर्ने सम्बन्धमा सुझाव पेश गर्न एक कार्यदल गठन भई सो कार्यदलले पुनरावेदन अदालतका न्यायाधीशलाई तोक्ने गरी हाललाई ५ वटा अदालतहरूमा वाणिज्य इजलास स्थापना गर्न सरकारलाई सुझाव पेश गरेको छ ।

७१. आयातकर्ता आफैले ढुवानी र बीमासम्बन्धी व्यवस्था गरी आयात गर्दा बीमा एवम् ढुवानी शुल्कको लागत कम हुनसक्ने भएकोले फ्रेट वापत आवश्यक विदेशी मुद्राको सटही सुविधा वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् पाउने गरी F.O.B. (Free On Board) को आधारमा पनि प्रतीतपत्र जारी गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ देखि D.P. (Documents Against Payment) को माध्यमबाट समेत आयात गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ ।

७२. नेपालमा सञ्चालित उद्योगहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले भारतबाट अमेरिकी डलर भुक्तानी गरी आयात गर्न पाइने मेशिन, कच्चा पदार्थ तथा माध्यमिक वस्तुहरू (Intermediate) को संख्या थप गर्दै जाने नीति अनुरूप आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनासम्ममा चार वटा बस्तुहरू थप गरिएको छ। यसरी आयात गर्न पाइने वस्तुहरूको संख्या १२४ पुगेको छ।

७३. संयुक्त राज्य अमेरिका, क्यानाडा, अष्ट्रेलिया, न्यूजील्याण्ड र बेलायत जस्ता विकसित देशहरूमा नियमानुसार आप्रवास भिसामा पहिलोपटक जाने नेपाली नागरिकहरूलाई एकपटक मात्र प्रतिव्यक्ति अमेरिकी डलर ५,००० सम्म सम्बन्धित व्यक्तिको पासपोर्टमा दरपीठ गरी इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले त्यस्तो सटही सुविधा सोझै प्रदान गर्नसक्ने व्यवस्था गरिसकिएको छ। त्यस्तै, नेपालमा दर्ता भई कारोवार गरिरहेका बीमा कम्पनीहरूले विदेशस्थित पुनर्बीमा गर्ने कम्पनीलाई तिर्नुपर्ने पुनर्बीमा शुल्कको भुक्तानी गर्न आवश्यक सटही सुविधा बीमा समितिको सिफारिशसहित अन्य आवश्यक कागजातको आधारमा इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट सोझै प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था लागु गरिएको छ।

७४. विदेशी मुद्रा आर्जनको स्रोत भएका विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न ग्राह्य व्यक्ति तथा संस्थाको सूचीमा Global Tender अन्तर्गत ठेक्का पाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा भुक्तानी पाउने नेपाली कम्पनीहरूलाई पनि समावेश गरिएको छ। भारतबाट हवाई यात्रा शुरू गरी अन्य मुलुकमा जाने गरी नेपालबाट जारी भएका टिकटलाई समेत कन्फर्म हवाई टिकट मानी पासपोर्ट वापतको सटही सुविधा बैंक तथा वित्तीय संस्थामार्फत् नै उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिएको छ।

७५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकलाई बिक्री गर्न ल्याउने परिवर्त्य नगद विदेशी मुद्रा खरीदमा साविकको २ प्रतिशतबाट घटाई १ प्रतिशत मात्र सेवा शुल्क लिने व्यवस्था गरिएको छ। विदेशी मुद्रा विनिमय बजारमा आइरहने विनिमय दरले सिर्जना गर्ने जोखिमलाई कम गर्न सम्बन्धित वाणिज्य बैंकको सञ्चालक समितिको मार्गनिर्देशन अनुरूप आवश्यकताका आधारमा अग्रिम विनिमय कारोवार गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ।

आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य

७६. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को बजेटले लक्षित आर्थिक वृद्धिदर ५ प्रतिशत उल्लेख गरेको थियो। द्वन्द्वको समाप्ति र मुलुक संविधानसभा निर्वाचनतर्फ उन्मुख भइरहेको स्थितिमा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धि सामान्य रहन सक्यो र मौसम अनुकूल रह्यो भने आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा आर्थिक वृद्धि ४.५ प्रतिशत सम्भव रहेको धारणा यस बैंकले मौद्रिक नीतिमा उल्लेख गरेको थियो।

७७. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को वर्षायाममा मौसम राम्रो रह्यो। नेपाल सरकार, कृषि मन्त्रालयले हालसालै जारी गरेको तथ्याङ्क अनुसार अघिल्ला तीन वर्षमा लगातार घट्ने प्रवृत्तिमा रहेको धानको उत्पादन आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा १६.८ प्रतिशतले बढ्ने देखिएको माथि उल्लेख भइसकेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा धानको उत्पादन १२.६ प्रतिशतले घटेको थियो। धानको भार कृषि उत्पादनमा २०.८ प्रतिशत र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा ७.६ प्रतिशत रहेको छ। धान उत्पादनको उच्च वृद्धि र अन्य कृषि उत्पादनको वृद्धि सामान्य रहने अनुमान गर्दा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा समग्र कृषि उत्पादनको वृद्धि ५.१ प्रतिशत रहने माथि उल्लेख भइसकेको छ। हाल विद्युत लोडसेडिङ्ग दैनिक आठ घण्टा रहेको, तेलको आपूर्ति सहज हुन

नसकेको, मधेशको आन्दोलनले समग्र आर्थिक गतिविधिमा प्रतिकूल असर पारिरहेको र निर्यात घट्दो क्रममा रहेकोले गैर-कृषि क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ३.६ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा २.७ प्रतिशत हासिल गर्न पनि चुनौतीपूर्ण हुने देखिएको छ। औद्योगिक उत्पादन वृद्धि यो वर्ष ऋणात्मक रहने देखिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को बजेटको मध्यावधि मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा यो वर्ष आर्थिक वृद्धिदर लक्षित ५.० प्रतिशतभन्दा कम अर्थात् ४.५ प्रतिशत रहने संशोधित प्रक्षेपण उल्लेख छ।

७८. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीति ५.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिना अर्थात् २०६४ पुस महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ५.८ प्रतिशत रहेको माथि उल्लेख भइसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.२ प्रतिशत रहेको छ। इन्धन र खाद्यान्नको मूल्य वृद्धिका कारण विश्वस्तरमा नै मूल्यमा चापको स्थिति रहेको छ। भारतले नेपालतर्फको केही खाद्य वस्तुको निर्यातमा रोक लगाएको र नेपालमा आपूर्ति व्यवस्थापन सहज हुन नसकेकोले खाद्यवस्तुको मूल्यमा चापको स्थिति छ। यो समेतलाई आधार मान्दा आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीति पहिले प्रक्षेपण गरेको ५.५ प्रतिशत भन्दा केही माथि रहने संशोधित अनुमान छ।

७९. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा मुलुकको शोधनान्तर वचत रू. ८ अर्ब रहने मौद्रिक नीतिमा उल्लेख थियो। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनामा मुलुकको शोधनान्तर रू. १ अर्ब ९३ करोडले घाटामा रहेको माथि उल्लेख भइसकेको छ। विदेशबाट प्राप्त कामदार विप्रेषण आप्रवाह वृद्धि उच्च रहेतापनि बाह्य व्यापार खाता र सेवा खाता घाटा बढ्दै गएकोले चालू खाता घाटामा छ। बजेटमा उल्लेख भएबमोजिम विदेशी सहायता परिचालन हुन सकेको छैन। दाताहरू संविधानसभा चुनाव पर्खिरहेका छन्। यस्तो स्थितिमा यो वर्ष शोधनान्तर बचतको लक्ष्य हासिल हुन चुनौतीपूर्ण देखिएको छ। दाताहरूबाट अपेक्षित सहयोग प्राप्त हुन सके शोधनान्तर वचतको लक्ष्य हासिल हुन सक्छ। यो वर्ष शोधनान्तर घाटामा गए पनि अर्थतन्त्रलाई आवश्यक पर्ने विदेशी विनिमय सञ्चिति भने कायम रहने छ।

८०. निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जामा बढ्ने प्रवृत्ति देखिएको र बजेटमा नेपाल सरकारले रू. २० अर्ब ५० करोड आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने उल्लेख भएबाट आन्तरिक कारणले विस्तृत मुद्राको विस्तार लक्ष्य १५.६ प्रतिशत भन्दा केही उच्च रहने देखिन्छ।

मौद्रिक व्यवस्थापन

८१. आर्थिक वर्ष २०६१।६२ देखि मौद्रिक उपायको रूपमा खुला बजार बोलकबोल कारोवार हुँदै आएको छ। यस बैंकको साप्ताहिक वासलातमा आधारित तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले दिने परिणाम र मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरूको स्थितिको आधारमा सोझै बिक्री बोलकबोल, सोझै खरीद बोलकबोल, रिपो बोलकबोल र रिभर्स रिपो बोलकबोल जस्ता खुला बजार उपकरणमार्फत् तरलता प्रवाह तथा प्रशोचन कार्य हुँदै आएको छ। यसका साथै वाणिज्य बैंकहरूबाट उनीहरूसँग रहेको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात सम्बन्धी विवरण दैनिक रूपमा मगाई यस बैंकले तरलता स्थितिको अनुगमन पनि गर्दैआएको छ।

८२. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनासम्ममा यस बैंकले सोझै बिक्री बोलकबोलमार्फत् रू. १ अर्ब २४ करोड तरलता प्रशोचन गरेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा सोझै बिक्री

बोलकबोलमार्फत् रू. ५ अर्ब ८९ करोड तरलता प्रशोचन भएको थियो। समीक्षा अवधिमा रिपो बोलकबोलमार्फत् रू. २ अर्ब तरलता प्रवाह भएको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा रिपो बोलकबोलमार्फत् तरलता प्रवाह भएको थिएन। यो आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा पनि मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरू र तरलताको स्थिति हेरी खुला बजार कारोवारमार्फत् मौद्रिक व्यवस्थापन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

८३. आन्तरिक भुक्तानी व्यवस्थामा कुनै व्यवधान नहोस् र अल्पकालीन तरलता समस्या समाधानको लागि वाणिज्य बैंकहरूले मौद्रिक उपकरणमा परिवर्तनका लागि दवाव सिर्जना नगरून् भन्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६१।६२ देखि यस बैंकले वाणिज्य बैंकहरूलाई स्थायी तरलता सुविधाको व्यवस्था गर्दैआएको छ। नेपाल सरकारको ऋणपत्र (ट्रेजरी बिल्स र विकास ऋणपत्र) को धितोमा सोको ५० प्रतिशत तरलता वाणिज्य बैंकहरूले कुनै पनि बेला बिना रोकटोक पाउने व्यवस्था छ। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूले यस बैंकबाट यो सुविधा अन्तर्गत कुल रू. ४६ अर्ब ९७ करोड तरलता उपयोग गरिसकेका छन्। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूले यो सुविधा अन्तर्गत कुल रू. ८ अर्ब १९ करोड तरलता उपयोग गरेका थिए। केही सीमित वाणिज्य बैंकहरूले यो सुविधाको अत्यधिक उपयोग गर्दै आएकोले समीक्षा अवधिमा स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग उल्लेख्य बढेको हो। अल्पकालीन तरलता समस्या समाधानको लागि यो सुविधाको व्यवस्था गरिएको हो। वाणिज्य बैंकहरूले निरन्तर रूपमा तरलताको समस्या भोग्नु पर्ने स्थिति आयो भने (निक्षेप र कर्जा दुबैको) बजार व्याजदर बढाएर सो समस्या समाधान गर्नुपर्ने हुन्छ।

८४. हाल नेपालको धितोपत्र बजारमा कृषि विकास बैंक, नेपाल टेलिकम र नेपाल विद्युत प्राधिकरणको शेयर तथा ऋणपत्रको प्राथमिक निष्काशन भइरहेको छ भने अन्य कम्पनीहरू थप धितोपत्रहरू निष्काशनको क्रममा रहेका छन्। लगानीकर्ताहरूको शेयर तथा ऋणपत्रतर्फ आकर्षण पनि बढिरहेको छ। यस्तो स्थितिमा केही वाणिज्य बैंकहरूलाई अल्पकालीन रूपमा तरलताको समस्या पर्न सक्छ। साथै, केही वाणिज्य बैंकहरूसँग नेपाल सरकारको ऋणपत्रको परिमाण न्यून रहेको स्थिति समेतलाई दृष्टिगत गरी नेपाल सरकारको ऋणपत्रको धितोमा दिइने स्थायी तरलता सुविधाको सीमा हालको ५० प्रतिशतबाट ७५ प्रतिशत कायम गरिएको छ। ९१ दिने ट्रेजरी बिल्सको अन्तिम बोलकबोलको औसत व्याजदर वा विगत एक महिनामा हुन गएको अन्तिम रिपो बोलकबोलको व्याजदर जुन बढी छ, त्यसमा २ प्रतिशत पेनाल व्याजदर थपेर स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर निर्धारण गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

८५. स्थायी तरलता सुविधा र खुला बजार कारोवार मार्फत् कुनै वाणिज्य बैंकको तरलता समस्या समाधान भएन भने असल कर्जाको धितोमा वाणिज्य बैंकहरूले यस बैंकबाट बैंकदरमा अधिकतम ६ महिनाको लागि कर्जा लिन सक्ने व्यवस्था छ। तर यो सुविधाको लागि वाणिज्य बैंकले पहल गर्नुपर्ने र सम्बन्धित वाणिज्य बैंकले तरलता समस्या समाधानको लागि यस बैंकले निर्क्यौल गरेका शर्तहरू मान्नु पर्ने आधारमा मात्र यो सुविधा उपलब्ध गराइन्छ। हाललाई बैंकदर ६.२५ प्रतिशत यथावत कायम गरिएको छ।

८६. अनिवार्य नगद अनुपात ५ प्रतिशतलाई यथावत कायम गरिएको छ।

निष्कर्ष

८७. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो ६ महिनाको उपलब्ध तथ्याङ्कको आधारमा विश्लेषण गर्दा समष्टिगत आर्थिक व्यवस्थापन कार्य थप जटिल हुँदै गएको देखिन्छ। आर्थिक गतिविधिमा अपेक्षित प्रगति हुन सकेको छैन भने मूल्यमा चापको स्थिति देखिएको छ। विदेशबाट प्राप्त कामदार विप्रेषण आप्रवाह उच्च रहेतापनि निर्यात क्षेत्रको स्थिति निराशाजनक रहेकोले नेपालको समग्र बाह्य क्षेत्र कमजोर अवस्थामा रहेको छ। साधन परिचालनको हिसावले वित्तीय बजार विस्तार उन्मुख भइरहेको छ। अर्कोतर्फ बजार व्याजदर न्यून रहेको र निक्षेपमा दिइने धेरैजस्तो व्याजदर यथार्थमा ऋणात्मक रहेकोले वित्तीय साधनमा असन्तुलनको अवस्था सिर्जना हुने सम्भावना छ। यसप्रकारको सम्भावित असन्तुलनको बजार प्रक्रियामार्फत् संबोधन होस् भन्ने यस बैंकको धारणा रहेको छ। अर्थतन्त्रको समग्र स्थितिलाई दृष्टिगत गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वलाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी मौद्रिक व्यवस्थापन कार्यलाई यस बैंकले निरन्तरता दिनेछ।

८८. आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरूको मध्यावधि कार्यान्वयन समीक्षा म्याट्रिक्स अनुसूचीमा दिइएको छ। प्रस्तुत मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षा तयार पार्दा प्रयोग गरिएका आँकडा तथा सूचनाहरू तथ्याङ्क तालिका सूचीमा समावेश गरिएका छन्। आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयन कार्यका लागि हालसम्म सहयोग पुऱ्याउने सबैलाई बैंक धन्यवाद दिन चाहन्छ।

अनुसूची – १

आर्थिक वर्ष २०६४⁄६५ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरूको मध्यावधि समीक्षा तालिका

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य⁄कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१	६४	वार्षिक औसत मुद्रास्फीति ५.५ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण ।	अनुगमन गर्ने र नीतिगत व्यवस्थाबारे विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	पेट्रोलियम पदार्थ र खाद्यान्नको मूल्य वृद्धिले गर्दा मुद्रास्फीति ५.५ प्रतिशत भन्दा केही उच्च रहने ।
२	६५	शोधनान्तर बचत रू. ८ अर्ब कायम गर्ने	अनुगमन गर्ने र नीतिगत व्यवस्थाबारे विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	यो लक्ष्य हासिल गर्न वैदेशिक सहायता आप्रवाहमा भर पर्ने ।
३	६६	आर्थिक वर्ष २०६४।६५ का लागि लक्षित ५.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर सहज बनाउन आवश्यक तरलताको व्यवस्था गर्ने ।	अनुगमन गर्ने र नीतिगत व्यवस्थाबारे विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	आवश्यक तरलताको व्यवस्था भए पनि सो लक्ष्य हासिल हुन नसक्ने देखिएको ।
४	६८	विस्तृत मुद्रा प्रदायको वाञ्छित वृद्धिदर १५.६ प्रतिशत कायम गर्ने ।	अनुगमन गर्ने र नीतिगत व्यवस्थाबारे विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	लक्ष्य भन्दा सीमान्त बढी हुने ।
५	६९	बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जा १७.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण ।	अनुगमन गर्ने र नीतिगत व्यवस्थाबारे विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	सो हाराहारी रहने ।
६	७०	वाणिज्य बैंकहरूसँगको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रूपमा लिने व्यवस्थालाई यथावत् कायम राख्ने ।	साविक बमोजिम तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले निर्क्यौल गर्ने अधिक तरलताको स्थितिको आधारमा मौद्रिक उपायको रूपमा खुला बजार कारोबार सञ्चालन गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग⁄राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाको सुझावको आधारमा खुला बजार संचालन कार्य भइरहेको ।
७	७३	बैंकदरलाई ६.२५ प्रतिशतमा यथावत् कायम राख्ने ।	अनुगमन गर्ने र विश्लेषण सहित नीतिगत व्यवस्थाको कारवाही गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	

८	७४	निर्यात पुनरकर्जादरलाई ३.५ प्रतिशतबाट १.० प्रतिशतको बिन्दुले घटाई २.५ प्रतिशत कायम गरिएको । ग्रामीण विकास बैंकहरूको लागि पुनरकर्जा दर ३.५ प्रतिशतमा यथावत् राख्ने	नीतिगत व्यवस्था बमोजिम परिपत्र जारी गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंकिङ्ग कार्यालय	२०६४ साउन १३ गतेको परिपत्रबाट सो अनुरुपको व्यवस्था भइसकेको ।
९	७५	रूग्ण उद्योग पुनरकर्जादर १.५ प्रतिशत यथावत् कायम गर्ने ।	नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्ने र यस सम्बन्धी विवरणहरु उपलब्ध गराउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंकिङ्ग कार्यालय	
१०	७६	रूग्ण उद्योग पुनरकर्जा सुविधाका लागि व्यवस्था गरिएको रू २ अर्ब रकम आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को लागि पनि यथावत् कायम राख्ने ।	नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्ने र यस सम्बन्धी विवरणहरू उपलब्ध गराउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंकिङ्ग कार्यालय	यस आर्थिक वर्ष हालसम्म होटल मल्ल–को लागी नेपाल बंगलादेश बैंक लि. लाई रु तीन करोड रुग्ण उद्योग पुनरकर्जा प्रदान भएको ।
११	७७	साना तथा घरेलु उद्योगहरूलाई प्रवाह गरेको कर्जाको धितोमा वाणिज्य बैंक तथा विकास बैंकहरूलाई २.५ प्रतिशतमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने ।	नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्ने र यस सम्बन्धी विवरणहरू उपलब्ध गराउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/लघु वित्त विभाग	२०६४ साउन १३ गते परिपत्र गरिएको ।
१२	७८	नेपाल सरकारले परिभाषित गरेअनुसार दलित, जनजाती, उत्पीडित, मधेशी, अल्पसंख्यक तथा पिछडिएका वर्गलाई राहत पुऱ्याउन र वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउन सो प्रयोजनका लागि लिने कर्जामा रूग्ण उद्योगलाई प्रदान गरिने पुनरकर्जा सरह आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा पनि रू ५० करोडसम्मको पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइने ।	नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्ने र यस सम्बन्धी विवरणहरू उपलब्ध गराउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/लघु वित्त विभाग	कार्यान्वयनको चरणमा रहेको ।

१३	७९	अनिवार्य नगद अनुपात ५.० प्रतिशत यथावत् कायम राख्ने ।	अनुगमन तथा नीतिगत व्यवस्थावारे विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग/बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरीवेक्षण विभाग	उक्त अनुपात यथावत कायम गरी नियमित–रुपमा अनुगमन गर्ने कार्य भइरहेको ।
१४	८१	बिक्री तथा खरिद बोलकबोल बहु-मूल्यमा र रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोल बहु-व्याजदर बोलकबोलमा सञ्चालन गरिने व्यवस्थालाई यथावत् कायम गरिने ।	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनालाई आधारमानी उक्त मौद्रिक उपकरणहरूको प्रयोग गर्ने ।	राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग	उल्लेखित व्यवस्था अनुरुप नै कार्य भइरहेको ।
१५	८२	नेपाल सरकारको ट्रेजरी बिल्स र विकास ऋणपत्रको धितोमा साविककै व्यवस्थाअनुसार वाणिज्य बैंकहरूलाई स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गरिने । यो सुविधामा लगाइने गरेको पेनाल व्याजदर हालको १.५ प्रतिशतबाट वृद्धि गरी २.० प्रतिशतमा पुऱ्याइने ।	आवश्यक कार्यान्वयन गर्ने ।	राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग	पेनाल व्याजदरलाई २.० प्रतिशत कायम गरी साविककै व्यवस्था अनुरुप कार्य भइरहेको
१६	८३	आर्थिक वर्ष २०६४।६५ देखि सबै वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जा लगानीको ३.० प्रतिशत विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको र विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूलाई पनि क्रमशः विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह गर्न आवश्यक निर्देशन जारी गरिने । यस कममा पहिलो चरणमा विकास बैंकहरूले यस किसिमको कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	सो व्यवस्थाको कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय सँस्था नियमन विभाग/लघु वित्त विभाग	२०६४ साउन १० गतेको परिपत्रबाट वाणिज्य बैंकहरुले आफ्नो कर्जाको ३ प्रतिशत र विकास बैंकहरुले १ प्रतिशत विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह गर्न निर्देशन जारी गरिएको ।

१७	८४	लघुवित्त संस्थाहरूको लागि प्रतिग्राहक कर्जा सीमालाई क्रमशः रू ६० हजार र रू १ लाख ५० हजार पुऱ्याइने। साथै, यस्तो कर्जामा यस बैंकबाट पुनरकर्जा सुविधा समेत प्रदान गरिने।	नीतिगत व्यवस्थावारे आवश्यक कामकारवाही गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/सुपरीवेक्षण विभाग/लघु वित्त विभाग	२०६४ साउन १० गतेको परिपत्रबाट नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको ।
१८	८५	वैदेशिक रोजगारीका लागि नेपाल सरकारको युवा स्वरोजगार तथा रोजगार प्रशिक्षण कार्यक्रमअन्तर्गत वैदेशिक रोजगारमा जाने नेपालीलाई वाणिज्य बैंकमार्फत् प्रवाह भएको कर्जा तथा यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरूले कुनै पनि वाणिज्य बैंकबाट थोक कर्जा लिई वैदेशिक रोजगारमा प्रवाह गरेको कर्जा रकमलाई समेत सम्बन्धित वाणिज्य बैंकको विपन्न वर्ग कर्जा लगानीमा गणना गरिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइने।	सो सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	वैदेशिक रोजगारमा प्रवाह गरेको कर्जा रकमलाई समेत सम्बन्धित वाणिज्य बैंकको विपन्न वर्ग कर्जा लगानीमा गणना गरिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको।
१९	८६	विपन्न वर्गमा गणना हुने गरी प्रवाह गरिएको कर्जाको लागि अतिरिक्त २०.० प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु नपर्ने।	सो सम्बन्धी आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउने।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	२०६४ साउन १० गतेको परिपत्रबाट नीतिगत व्यवस्था कायम भइसकेको ।
२०	८७	आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा लघुवित्त सम्बन्धी काम गर्ने वित्तीय संघसंस्थाहरू र सहकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको अवस्था तथा क्षमतासम्बन्धी विस्तृत सर्वेक्षणको आधारमा "राष्ट्रिय लघुवित्त नीति, २०६४" को मस्यौदालाई थप परिमार्जन गरी स्वीकृतिका लागि नेपाल सरकारसमक्ष पठाइने।	यस सम्बन्धमा आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउने।	लघु वित्त विभाग/कानून महाशाखा	उक्त नीतिको मस्यौदा परिमार्जन गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिसकिएको र पारित भएपछि कार्यान्वयनमा आउने।

२१	८८	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सञ्चालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउने वित्तीय संस्थाको रूपमा रूपान्तरण गर्न तयार गरिएको "ग्रामीण स्वावलम्बन कोष ऐन, २०६४" को मस्यौदालाई परिमार्जन गरी ऐन जारी गर्नका लागि नेपाल सरकारसमक्ष पठाइने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक कारवाही अगाडि बढाउने ।	लघु वित्त विभाग/कानून महाशाखा	राष्ट्रिय लघु वित्त नीति नेपाल सरकारबाट पारित भई कार्यान्वयनमा आए पश्चात यस विधेयकलाई परिमार्जन गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने गरी गृहकार्य भइरहेको ।
२२	८९	लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाको २०६४ असारमा कायम रहेको चुक्ता पूँजीमा रू २५ लाख थप गरेमा हाल कायम रहेको भौगोलिक क्षेत्रसँग जोडिएको थप एक जिल्लामा कार्य क्षेत्र विस्तार गर्न दिने नीति लिइने ।	नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	लघु वित्त विभाग/बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	२०६४ साउन १३ गतेको परिपत्रबाट सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था भइसकेको ।
२३	९०	ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको विस्तार गर्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले त्यस्ता क्षेत्रमा शाखा कार्यालय खोलेमा यस बैंकमा राख्नुपर्ने अनिवार्य नगद मौज्दातमा आवश्यक छुट दिने व्यवस्था गरिने ।	नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक कामकारवाही गर्ने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	सो अनुसार निर्देशन जारी गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
२४	९१	चिया कृषकहरूको सहकारी संस्थालाई चिया प्रशोधन केन्द्र स्थापनार्थ ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	लघु वित्त विभाग	नीतिगत व्यवस्था भइसकेको ।
२५	९२	"कर्जाका अतिरिक्त" (Credit Plus Approach) को अवधारणा अनुसार नवीकरणीय उर्जा (सोलार इनर्जी, बायोग्यास तथा माइक्रो हाइड्रो युनिट	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	लघु वित्त विभाग	हालसम्म व्यवस्था भइनसकेको, प्रस्ताव आएपछि कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाइने

		आदि) मा ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट सहकारी संस्थामार्फत् ऋण लिने कृषकहरूलाई अन्य उत्पादनमुलक कर्जासमेत प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।			
२६	९३	लघु कर्जाको विस्तार गर्नका लागि ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट ऋण लिई कारोवार गरिरहेका सहकारी संस्थाहरूलाई लाइन अफ क्रेडिट सुविधाको व्यवस्था गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	लघु वित्त विभाग	नीतिगत व्यवस्था भइसकेको ।
२७	९४	स्यालो ट्यूबवेल जडानका लागि ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्था गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	लघु वित्त विभाग	नीतिगत व्यवस्था भइसकेको ।
२८	९५	लघु वित्त संस्थाहरूमा शेयर लगानी गर्ने एउटा छुट्टै कोष स्थापनाको लागि सहयोग गर्न इच्छुक स्वदेशी एवम् विदेशी संघ/संस्था तथा कम्पनीहरूले त्यस्तो कोषमा रकम जम्मा गर्न मद्दत पुऱ्याउन सोसम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था मिलाइने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था मिलाउने ।	लघु वित्त विभाग	प्रारम्भिक छलफल भइरहेको ।
२९	९६	स्वावलम्बन समूह (Self-help Group) लाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग सम्बन्ध स्थापित गरी तिनीहरूमार्फत् वित्तीय सेवा उपलब्ध गराउन आवश्यक व्यवस्था लागू गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था मिलाउने ।	लघु वित्त विभाग/बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	सो अनुसार आवश्यक नीतिगत व्यवस्था कायम गर्ने प्रकृया अन्तिम चरणमा रहेको
३०	९७	मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकमा रहेको यस बैंकको शेयर निजी क्षेत्रमा विनिवेश (Divest) गरिने । साथै, अन्य ग्रामीण विकास बैंकहरूको शेयर	सो सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/लघु वित्त विभाग/वित्त व्यवस्थापन विभाग	मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकमा रहेको यस बैंकको सम्पूर्ण शेयर २०६४ असोज १३ गते श्री ज्योती बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लि,

		विनिवेश गर्ने सिलसिलामा ती बैंकहरूको Due Diligence Audit (DDA) गरिने ।			काभ्रेपलाञ्चोकलाई बिक्री गरिसकिएको । नागरिक लगानी कोष तथा गैर-जीवन बीमातर्फको शेयर पनि बिक्री गरिएको ।
३१	९८	औद्योगिक पुनरूत्थान कोषमा नेपाल सरकारको तर्फबाट रू ५० करोड विनियोजन भइसकेको सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ अन्तर्गत रही सो कोषमा यस बैंकले पनि योगदान गर्ने । सो कोषको कुल पूँजी रू. २ अर्बसम्म पुऱ्याउन यस बैंकले आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/वित्त व्यवस्थापन विभाग	औद्योगिक पुनरुत्थान कोष (सञ्चालन कार्यविधी) नियमावली, २०६४ को प्राप्त मस्यौदा यस बैंकको रायसहित मिती २०६४ मंसिर ३ गते नेपाल सरकारसमक्ष फिर्ता पठाइएको ।
३२	९९	आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि एक वर्षका लागि साविकको व्यवस्था र BASEL II अनुसारको नयाँ व्यवस्था समानान्तररूपमा (Parallel run) लागू गरी आगामी आर्थिक वर्षदेखि नयाँ व्यवस्था अनिवार्य गराउँदै लगिने ।	सो सम्बन्धी व्यवस्थाको अनुगमन गर्ने र आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरीवेक्षण विभाग	सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था भई कार्यान्वयनमा आइसकेको ।
३३	१००	वाणिज्य बैंकहरूले प्राथमिक पूँजीको बढीमा २५.० प्रतिशतसम्म लगानी गर्न सक्ने विद्यमान एकल ग्राहक कर्जा सीमा जलविद्युत् जस्तो धेरै रकम आवश्यक पर्ने परियोजनाका लागि अपर्याप्त हुने भएकोले सो कर्जा सीमामा थप गरिने ।	यस सम्बन्धी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था भइसकेको ।
३४	१०१	अन्तर्राष्ट्रिय निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण अभ्यास र Basel Core Principle ले कायम गरेको व्यवस्थानुसार विद्यमान एकल ग्राहक कर्जा सीमालाई सन् २०१०	सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्ने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरीवेक्षण विभाग/बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	उपर्युक्त व्यवस्था क्रमशः लागू गर्दैजाने विषय भएकोले सो अनुसार आवश्यक व्यवस्था गर्ने कार्यको थालनी भई निर्देशन जारी गर्ने कार्य

		सम्ममा गैरकोषमा आधारित सीमासमेत गरी कुल सीमा प्राथमिक पूँजीको २५.० प्रतिशतमा कायम गर्ने गरी क्रमशः घटाउँदै लगिने नीति लिइने ।			अन्तिम चरणमा रहेको ।
३५	१०२	नियतवश ऋण नतिर्ने रू १ करोडभन्दा माथिका ठूला ऋणीहरूलाई नेपाल सरकारसँग समन्वय गरी आवश्यक कारवाहीको प्रकिया अगाडि बढाइने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	यस सम्बन्धमा हाल–सम्म खास प्रगति हुन सकेको छैन ।
३६	१०३	प्रस्तावित नेपाल पूर्वाधार विकास बैंकको पूँजी, लगानी, खराब कर्जा जगेडा व्यवस्था तथा अन्य नियमन व्यवस्थाका सम्बन्धमा छुट्टै वित्तीय मापदण्डहरूको व्यवस्था गरी यस्तो संस्थाको संस्थापना र सञ्चालन गर्न निजी क्षेत्रका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रोत्साहित गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	सो सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने प्रकृयामा रहेको ।
३७	१०५	नेपाल सरकारका ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र तथा अन्य ऋणपत्रहरूको कारोवार गर्दा कागजरहित सेटलमेन्ट प्रणाली (Scripless Securities Settlement Sytem) लागू गर्ने ।	सो सम्बन्धि आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग	ट्रेजरी बिलमा २०६४ साउन १ गतेदेखि नै साविकको जस्तो प्रमाणपत्रको साटो computer gene-rated receipt दिने कार्यारम्भ भएको । विकास ऋणपत्र तथा अन्यको हकमा तत्काल यो व्यवस्था लागु हुन नसकेको ।
३८	१०६	E-banking सम्बन्धी आवश्यक निर्देशिका जारी गर्ने ।	आवश्यक व्यवस्थासहित निर्देशिका जारी गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/सूचना प्रविधि विभाग	निर्देशिकाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरी थप छलफल भइरहेको ।
३९	१०७	गाभ्ने र गाभिने (Merger and Acquisition) सम्बन्धी व्यवस्थासमेत रहेको "बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी	यस सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/कानून महाशाखा	उक्त विधेयकको मस्यौदा नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय समक्ष पठाइसकिएकोमा हाल विधायीकामा

		विधेयक, २०६४" पारित भएपछि सोसम्बन्धी निर्देशन तयार गरी जारी गरिने । साथै, विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको थोक बैंकिङ्ग शाखा सम्बन्धमा आवश्यक नियमन जारी गरिने ।			विचाराधीन रहेको ।
४०	१०८	नेपाल राष्ट्र बैंक ऐनको व्यवस्थाअनुरूप विभिन्न वित्तीय संस्थाहरूमा रहेको नेपाल राष्ट्र बैंकको शेयर विनिवेश गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	वित्त व्यवस्थापन विभाग	सो सम्बन्धी कार्यलाई निरन्तरता दिइएको ।
४१	१०९	नेपाल राष्ट्र बैंकको लेखा प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त प्रचलनअनुरूप सुधार गर्दै लगिने कार्यलाई निरन्तरता दिइने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही गर्ने ।	वित्त व्यवस्थापन विभाग	सो सम्बन्धी कार्यलाई निरन्तरता दिइएको ।
४२	११०	सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्न शीघ्र सुधारात्मक कारवाही (prompt corrective action) गरिने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही गर्ने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरीवेक्षण विभाग	सुपरीवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्न शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको
४३	१११	बासल कोर सिद्धान्तहरू (Basel Core Principle, BCP) को कार्य योजना अनुसार कानूनी प्रावधानहरूमा आवश्यक परिमार्जन गर्दै लगिने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग	वासेल कोर सिद्धान्तहरु (Basel Core Principle, BCP) को कार्ययोजना अनुसार कानूनी प्रावधानहरुमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने कार्य सुरु गरिसकिएको ।
४४	११२	वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्नुपूर्व लघुवित्त कारोवार गर्ने संस्था बाहेकका अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले Annual Clearance लिनुपर्ने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक काम कारवाही गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	सो अनुसार निर्देशन जारी गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
४५	११३	गैरस्थलगत निरीक्षण कार्यमा विद्यमान पूर्व चेतावनी (Early Warning)	सो सम्बन्धी अनुगमन तथा विश्लेषण गरी आवश्यक कारवाही	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग	गैरस्थलगत निरीक्षण कार्यमा विद्यमान पूर्व चेतावनी (Early

४५		प्रणालीलाई प्रभावकारीरूपमा कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।	गर्ने ।		Warning) प्रणाली तर्जुमा गरी लागू गरिएको ।
४६	११४	प्रत्येक बैंक तथा वित्तीय संस्थामा विद्यमान जोखिमका आधारमा निरीक्षण गर्ने विधि (Risk Based Supervision) योजनावद्धरूपमा लागू गरिने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग	प्रत्येक बैंक तथा वित्तीय संस्थामा विद्यमान जोखिमका आधारमा निरीक्षण गर्ने विधि (Risk Based Supervision) योजनावद्धरुपमा लागू गरिने कार्यक्रम रहेको
४७	११५	वित्तीय जमानतको आधारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूद्वारा ऋण प्रवाह गर्ने कार्यलाई निरूत्साहित गर्ने नीति लिइने ।	यस सम्बन्धी व्यवस्थाको अनुगमन गरी आवश्यक कारवाही गर्ने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	२०६४ असोज २० गते सो सम्बन्धी परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था भइसकेको ।
४८	११६	वाह्य लेखापरीक्षकहरूद्वारा प्राप्त हुने लङ्गफर्म अडिट रिपोर्टलाई अझ यथार्थपरक र सूचनामूलक बनाउन उक्त रिपोर्टको ढाँचामा आवश्यक परिमार्जन गरिने ।	यस सम्बन्धी कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	उक्त रिपोर्टको ढाँचामा आवश्यक परिमार्जन तथा सुधार गरी परिपत्र जारी भइसकेको ।
४९	११७	नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को बजेट वक्तव्य उल्लेख गरे बमोजिमको दामासाही प्रशासन कार्यालय र सुरक्षित कारोवार रजिष्ट्रारको कार्यालय स्थापना गर्न, मुद्रा निर्मलीकरण कानून तथा बैंक जालसाजी नियन्त्रण कानून ल्याउन, र विभिन्न ६ वटा अदालतहरूमा वाणिज्य इजलास स्थापना गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सहयोग यस बैंकले पुऱ्याउने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/कानून महाशाखा	दामासाही प्रशासन कार्यालय र सुरक्षित कारोबार रजिष्ट्रारको कार्यालय स्थापनाका लागि नेपाल सरकार– बाट कम्पनी रजिष्ट्रार–को कार्यालय–लाई जिम्ममेवारी दिइएको तथा मुद्रा निर्मलीकरण कानून (सम्पत्ति शुद्धि–करण निवारण विधेयक, २०६४) तथा बैंक जालसाजी नियन्त्रण कानून (बैंकिंग कसूर तथा सजाय विधेयक, २०६४) व्यवस्थापिका संसद (विधायीका) बाट पारित भई लागू भएका छन् । साथै, वाणिज्य इजलास गठन गर्ने

					सम्त्रन्धमा आवश्यक सुझाव पेश गर्न एक कार्यदल गठन भई उक्त कार्यदलले दिएको सुझाव अनुसार पुनरावेदन अदालतका न्यायाधिशलाई तोक्ने गरी हाललाई पाँचवटा इजलास गठन गर्न उपयुक्त हुने भनी सरकार समक्ष सुझाव पेश भएको ।
५०	११८	सामूहिक लगानी कोषको प्रबन्ध गर्न पाउने गरी नेपाल सरकारले तर्जुमा गर्ने ट्रष्ट कानूनको अधिनमा रही यस बैंकबाट आवश्यक मापदण्डहरू तोकिने ।	सो सम्बन्धी कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरीवेक्षण विभाग/ बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	सामूहिक लगानी कोष विनीयमावली सम्बन्धमा यस बैंकले धितोपत्र बोर्डलाई आफ्नो राय सहित पत्र पठाइसकेको ।
५१	११९	"विनिमेय अधिकारपत्र विधेयक, २०६४" को मस्यौदालाई सरोकारवाला बैंक, वित्तीय संस्था तथा अन्य निकायहरूसँग आवश्यक अन्तरक्रिया गरी उक्त विधेयकलाई नेपाल सरकारसमक्ष पेश गरिने ।	सो सम्बन्धी प्रक्रिया अगाडि बढाउने	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/कानून महाशाखा	सरोकारवाला निकायहरुसंग आवश्यक अन्तरक्रिया गरी सुझावका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग समक्ष पठाइएको ।
५२	१२०	"वित्तीय सम्पत्ति सुरक्षीकरण ऐन" (Financial Property/Assets Securitisation Act) को मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकारसमक्ष पेश गरिने ।	सो सम्बन्धी आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/कानून महाशाखा	सम्बद्ध कानूनी व्यवस्थाहरु उपर अध्ययन भई मस्यौदाको कार्य प्रारम्भ भएको ।
५३	१२१	Freight वापत आवश्यक विदेशी मुद्राको सटही सुविधा वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् पाउने गरी F.O.B. (Free On Board) को आधारमा पनि प्रतीतपत्र जारी गर्न पाइने व्यवस्था गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरी विवरण उपलब्ध गराउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	कार्यान्वयनको क्रममा रहेको ।

५४	१२२	D.P. (Documents Against Payment) को माध्यमबाट समेत आयात गर्न पाइने व्यवस्था गरिने । यसरी आयात गर्दा सम्पूर्ण Documents बैंकमार्फत नै आउनुपर्ने र प्रचलित व्यवस्थाअनुसार धरौटी लिएको र वि.वि.नि.फा.नं.४ जारी भएको हुनुपर्ने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरी विवरण उपलब्ध गराउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।
५५	१२३	भारतबाट अमेरिकी डलर भुक्तानी गरी आयात गर्न पाइने मेशिन, कच्चा पदार्थ तथा माध्यमिक वस्तुहरू (Intermediate) को संख्या थप गर्दै जाने साविकको नीतिलाई यथावत् राखिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	आवश्यकतानुसार थप गर्ने गरिएको र हाल यस्ता वस्तुहरुको संख्या १२४ पुगेको ।
५६	१२४	आप्रवास भिसामा पहिलोपटक जाने नेपाली नागरिकहरूलाई प्रतिव्यक्ति अमेरिकी डलर ५,००० सम्म सम्बन्धित व्यक्तिको पासपोर्टमा दरपीठ गरी इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले त्यस्तो सटही सुविधा सोझै प्रदान गर्नसक्ने व्यवस्था गरिने ।	अनुगमन गर्ने र आवश्यक व्यवस्था गरी विवरण उपलब्ध गराउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।

५७	१२५	विदेशस्थित पुनरबीमा गर्ने कम्पनीलाई तिर्नुपर्ने पुनरबीमा शुल्कको भुक्तानी गर्न बीमा समितिको सिफारिशसहित अन्य आवश्यक कागजातको आधारमा इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट सोभ्कै प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरी विवरण उपलब्ध गराउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।
५८	१२६	कसैको खातामा जम्मा भइसकेको विदेशी मुद्रा कारणवश फिर्ता गर्नुपरेमा आवश्यक कागजातको आधारमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नै त्यस्तो रकम फिर्ता गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरी विवरण उपलब्ध गराउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	अध्ययनको क्रममा रहेको
५९	१२७	विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न ग्राह्य व्यक्ति तथा संस्थाको सूचीमा Global Tender अन्तर्गत ठेक्का पाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा भुक्तानी पाउने नेपाली कम्पनीहरूलाई पनि समावेश गरिने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरी विवरण उपलब्ध गराउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।
६०	१२८	भारतबाट हवाई यात्रा सुरू गरी अन्य मुलुकमा जाने गरी नेपालबाट जारी भएका टिकटलाई समेत कन्फर्म हवाई टिकट मानी उक्त पासपोर्ट बापतको सटही सुविधा बैंक तथा वित्तीय संस्थामार्फत् नै उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिने ।	सो सम्बन्धी व्यवस्थाको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।
६१	१२९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकलाई बिक्री गर्न ल्याउने परिवर्त्य नगद विदेशी मुद्रा खरिदमा २.० प्रतिशत सेवा शुल्क लिने गरिएकोमा विद्यमान	सो सम्बन्धी आवश्यक कामकारवाही गर्ने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।

		बजारको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी अबदेखि सो सेवा शुल्क १.० प्रतिशत मात्र लिने व्यवस्था गरिने ।			
६२	१३०	अग्रिम विनिमय कारोवारको कभर तथा सोबाट हुन सक्ने लाभहानीको जोखिम सम्बन्धित बैंकले नै लिनुपर्ने शर्तमा सम्बन्धित वाणिज्य बैंकको सञ्चालक समितिले यस विषयमा तयार पारेको नीतिगत मार्गनिर्देशनको अधिनमा रही आवश्यकताका आधारमा अग्रिम विनिमय कारोवार गर्न पाइने व्यवस्था गर्ने ।	सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मिति २०६४ साउन १२ मा जारी परिपत्र अनुसार उक्त व्यवस्था कार्यान्वय भइसकेको ।
६३	१३१	विदेशमा लगानी गर्न आवश्यक कानूनी अड्चन फुकाउन यस बैंकको सक्रियतामा तयार गरिएको “विदेशमा गरिने लगानीलाई नियमित गर्ने विधेयक, २०६४” मस्यौदा नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिसकिएको । उक्त ऐन लागू भएपछि यससम्बन्धी अन्य कार्यविधि यस बैंकले तयार गर्ने ।	यस सम्बन्धी आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।	विदेशी विनिमय विभाग	मस्यौदा ऐन लागू भएपछि कार्यविधि तयार गरिने ।

अनुसूची – २

List of Goods Allowed to Import from India Against the Payment of Convertible Foreign Currencies

S. No.	Harmonic Code Number	Goods
1	As per section 13.01.02	Extracts
2	As per section 21.06.90.40	Soft Drink Concentrate
3	As per section 27.10.19.11	Furnace Oil
4	As per section 27.13.20	Bitumen
5	As per section 28	All industrial chemicals mentioned in this section (except chemicals used for the production of medicine for human being)
6	As per section 28.03	Carbon Black
7	As per section 29.01.10	L.L.P. (Light Liquid Paraffin)
8	As per section 29.02.20	Benzene / Toluene
9	As per section 29.05.11	Methanol
10	As per section 29.05.16.00	2-Ethyl Hexanol
11	As per section 29.05.31	Ethylene Glycol
12	As per section 29.05.44.00	Sorbitol
13	As per section 29.15.00	Methylene Salicylate
14	As per section 29.15.21.00	Acetic Acid
15	As per section 29.15.32	Vinyl Acetate Monomer
16	As per section 29.16.12	Buty Acraylate Monomer / 2 Etyl Hexyls Acrylate
17	As per section 29.17.34	Dibutyl Phthalate
18	As per section 29.17.35	Phthalic Anhydride
19	As per section 29.17.36	Terephthalic Acid
20	As per section 29.22	Oxygen Function Amino-Compounds
21	As per section 29.24	Carboxamide-Function Compounds
22	As per section 29.33	Heterocyclic compound
23	As per section 29.34	Nucleic Acids
24	As per section 29.41	Antibiotics
25	As per section 32.15	Printing Ink
26	As per section 33.02.90	Flavour (raw material used in toothpaste), Odoriferous Substances and Perfume
27	As per section 34.02.90.10	LABSA (raw material used in detergent)
28	As per section 38.17.10	Mixed Alkyl benzenes
29	As per section 38.23.11.00	Stearic Acid
30	As per section 38.23.19	Palm Steearin DFA / Palm Karnel DFA
31	As per 10 and 20 of section 39.01	Polyethylene
32	As per section 39.02.10	Polypropylene
33	As per section 39.03.19.00	Polysterence
34	As per section 39.05.30	Polyvinyl Alcohol
35	As per section 39.07.60.00	Plastic Pet Chips / Pet Resin
36	As per section 39.11.90	PVC Resin
37	As per section 39.20	Polethelyne
38	As per section 39.20.20	Polypropylene Films/Noodle Strapper

S. No.	Harmonic Code Number	Goods
39	As per section 39.20.59	Printed Laminated Web
40	As per section 39.20.59.00	Seasoning Wrapper
41	As per section 40.01	Natural Rubber
42	As per section 40.02	Synthetic Rubber
43	As per section 48.01.00.00	News Print Paper
44	As per section 48.02.00	Papers
45	As per section 48.06.00	Papers
46	As per section 48.10	Paper
47	As per section 50.04	Silk Yarn
48	As per section 50.05	Silk Yarn
49	As per section 51.06	Woolen yarn (yarn of carded wool, except hosiery)
50	As per section 51.07	Woolen yarn (yarn of Combed wool, except hosiery)
51	As per section 51.08	Woolen yarn (yarn of fine animal hair, except hosiery)
52	As per section 52.01	Cotton
53	As per section 52.05.11 to 52.05.14 and 52.06.11 to 52.06.14	Cotton yarn
54	As per section 54.02.42	Partially oriented Polyester yarn (except Partially Oriented Polyester Yarn as per section 54.02.42.00 and Synthetic Filament Yarn as per section 54.02.49)
55	As per section 54.02.49	Synthetic Filament Yarn
56	As per section 54.03, 55.9 and 55.10	Artificial yarn (except hosiery)
57	As per section 55.01, 55.02, 55.03, 55.04, 55.06 and 55.07	Artificial fiber (human made)
58	As per section 55.03.20	Polyester fiber
59	As per section 55.04.10	Viscose Rayon (fiber)
60	As per section 59.02	Tyre cord fabric
61	As per section 70.10.90.00	Carboys, Bottles, Plasks, Jar, Pots.
62	As per section 72.03.90.00	Sponge Iron
63	As per section 72.04.49	M. S. Scrap
64	As per section 72.06	Iron Ingots
65	As per section 72.07	Mild steel billet
66	As per 27.00, 36.00, 37.00, 38.00, 39.00, 51.00 and 52.00 of section 72.08, section 72.08.51 and 72.08.52	Hot roll sheet in coil and not in coil
67	As per 15.00, 16.00, 17.00 and 18.00 of section 72.09	Cold roll sheet in coil
68	As per section 72.10.12	Tin plate
69	As per section 72.11.14.00	Hot rolled sheet in coil
70	As per section 72.11.19.00	Hot rolled sheet in coil
71	As per section 72.13.91.10	M.S. wire rod in coil
72	As per 72.17.20, 72.17.30 and 72.17.90 of section 72	Bead Wire (copper coated)
73	As per section 72.18.99	Steel byume
74	As per section 72.19	Steel plate
75	As per section 72.26.11	Silicon Steel

S. No.	Harmonic Code Number	Goods
76	As per section 74.04	Copper Waste and Scraps (as per the notice of ministry of Environment, and Science and Technology) (as amended on August 14, 2007).
77	As per section 74.07.10.00	Copper Rods
78	As per section 74.08.11.00	Copper Wire
79	As per section 76.01	Aluminum ingot billet
80	As per section 76.02.00.00	Aluminum Waste and (as per the notice of ministry of Environment, and Science and Technology) (as amended on August 14, 2007).
81	As per section 76.04 and 76.05	Aluminum rod in coil
82	As per section 76.12.10.00	Tubes
83	As per section 79.01.11.00	Zinc
84	As per section 79.01.20	Zinc Alloy
85	As per section 83.09.10.00	Metal Crown Corks
86	As per section 84	All machinery equipment (except parts)
87	As per section 85.01 and 85.02	Electric motor, generating set
88	As per section 85.04.90	Amorphous Matalcores
89	As per section 85.07.90.00	PP Battery Container & Battery Separator
90	As per section 85.29.90	TV Picture Tube
91	As per section 85.40.11	Spare Parts for TV Receiver
92	Others, section not specified	Fabrics imported as raw materials by industries exporting readymade garment (under the provision of spending foreign exchange up to 50 percent of their export earnings)
	List of goods added effective April 17, 2007	
93	As per section 17.02.30	Dextrose Anhydrous I.P., and Glucose and Glucose Syrup (as amended on December 18, 2007)
94	As per section 25.23.10.00	Clinker
95	As per section 27.10.19.16	M.T.O. (Mineral Turpentile Oil)
96	As per section 27.10.19.90	Petrosole
97	As per section 29.16	Unsaturated Acycline Monocarboxylic Acid
98	As per section 29.35.00	Sulphonamides: Sulphamethoxazole, Sulphafurazole, Sulphadiazine, Sulphadimidine, Sulphacetamide
99	As per section 29.35.11	Sulphamethoxazole
100	As per section 29.35.12	Sulphafurazole
101	As per section 29.35.13	Sulphadiazine
102	As per section 29.35.14	Sulphadimidine
103	As per section 29.35.15	Sulphacetamide Sulphamethoxy, Pyridarine, Sulphamethiazole, Sulphamoxole, Sulphamide
104	As per section 29.35.21	Sulphamethoxy, Pyridarine
105	As per section 29.35.22	Sulphamethiazole
106	As per section 29.35.23	Sulphamoxole
107	As per section 29.35.24	Sulphamide
108	As per section 29.42	Other Organic Compounds
109	As per section 32.12.90.00	Ziline, Light Solvent Neptha
110	As per section 33.02.10	Essence Flavor
111	As per section 35.03	Geltain Capsules

S. No.	Harmonic Code Number	Goods
112	As per section 39.05.42.00	Penta Aerithritole
113	As per section 39.20	Film of Polyester, Polythelyne, BOPP, Pvc, OPP, CPP
114	As per section 39.21.19	Printed Wrapper
115	As per section 39.23.90	Plastic Lolypop Stick
116	As per section 48.23.90 (76.07.20)	Chewing gum Wrapper
117	As per section 70.10.20	Stoppers, Lids and Other Closures
118	As per section 72.01.10.00	Pig Iron
119	As per section 72.11.23	CRCA Strips (76.20 MM)
120	As per section 76.07	Aluminum foils
121	As per section 79.01.12.00	Zinc
122	As per section 85.04.22.00	3000 KVA Transformer
	List of goods added effective November 13, 2007	
123	As per section 78.01.10.00	Pure/Refined Lead
124	As per section 78.01.91.00	Antimony Lead Alloy

अनुसूची – ३
Total Cost of Financial Sector Reform Programme

(Rs. in million)

Particulars	Up to mid-Mar. '07	Up to mid-Jul. '07	Up to mid-Nov. '07
1 NRB Reengineering (1.1+1.2)	**253.50**	**288.36**	**302.37**
1.1 Financial Sector Technical Assistance Project- Phase 1	*230.67*	*262.89*	*273.62*
1.1.1 Consultants' services	192.67	193.07	193.43
1.1.2 Training and study tours	25.13	56.73	67.10
1.1.3 Goods	10.41	10.41	10.41
1.1.4 Incremental operating cost	2.14	2.36	2.37
1.1.5 Ineligible	0.31	0.31	0.31
1.2 Financial Sector Restructuring Project- Phase 2 22.83	*25.48*	*28.76*	
1.2.1 Consultants' services	22.83	25.48	28.76
2 Management Cost (2.1+2.2)	**1,241.92**	**1,276.58**	**1,288.55**
2.1 Rastriya Banijya Bank	*428.67*	*443.25*	*455.22*
2.1.1 Financial Sector Technical Assistance Project- Phase 1	343.33	343.33	343.33
2.1.2 Financial Sector Restructuring Project- Phase 2	85.34	99.92	111.89
2.2 Nepal Bank Limited	*813.25*	*833.34*	*833.34*
2.2.1 Financial Sector Technical Assistance Project- Phase 1	643.79	643.79	643.79
2.2.2 Financial Sector Restructuring Project- Phase 2	169.46	189.55	189.55
3 Voluntary Retirement Scheme (VRS, under Phase 2)	**3,889.29**	**3,889.29**	**3,889.29**
3.1 Rastriya Banijya Bank	2,267.45	2,267.45	2,267.45
3.2 Nepal Bank Limited	1,621.84	1,621.84	1,621.84
4 Automation (Under Phase 1)	**141.30**	**159.46**	**159.46**
4.1 Rastriya Banijya Bank	53.22	62.19	62.19
4.2 Nepal Bank Limited	88.08	97.27	97.27
5 Total Cost (1+2+3+4)	**5,526.00**	**5,613.69**	**5,639.67**
5.1 Under Phase 1	1,359.09	1,409.46	1,420.19
5.2 Under Phase 2	4,166.91	4,204.23	4,219.48

List of Statistical Tables

Table 1	Real Gross Domestic Product
Table 2	Nominal Gross Domestic Product
Table 3	Gross National Disposable Income (GNDI)
Table 4	National Urban Consumer Price Index
Table 5	Monetary Survey
Table 6	Outright Sale Auction
Table 7	Outright Purchase Auction
Table 8	Repo Auction
Table 9	Reverse Repo Auction
Table 10	Foreign Exchange Intervention
Table 11	Foreign Exchange Intervention (in US Dollars)
Table 12	Standing Liquidity Facility (SLF)
Table 13	Interbank Transaction (Amount)
Table 14	Fresh Treasury Bills Auction
Table 15	Structure of Interest Rates
Table 16	Weighted Average Treasury Bills Rate (91-day)
Table 17	Weighted Average Treasury Bills Rate (364-day)
Table 18	Weighted Average Interbank Transaction Rate
Table 19	Government Budgetary Operation
Table 20	Outstanding Domestic Debt of Government of Nepal
Table 21	Direction of Foreign Trade
Table 22	Balance of Payments Situation
Table 23	Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector
Table 24	Import from India Against US Dollar Payment
Table 25	Indian Currency Purchase

Table 1

Real Gross Domestic Product

(At 2000/01 Prices)

Sectors	Rs. in million							Percent Change					
	2000/01	**2001/02**	**2002/03**	**2003/04**	**2004/05**	**2005/06^R**	**2006/07^P**	**01/02**	**02/03**	**03/04**	**04/05**	**05/06^R**	**06/07^P**
Agriculture	**155,625**	**160,422**	**165,761**	**173,734**	**179,811**	**181,811**	**183,001**	**3.1**	**3.3**	**4.8**	**3.5**	**1.1**	**0.7**
Agriculture and Forestry	153,781	158,417	163,676	171,394	177,304	179,056	180,163	3.0	3.3	4.7	3.4	1.0	0.6
Fishery	1,844	2,005	2,085	2,340	2,507	2,755	2,838	8.7	4.0	12.2	7.1	9.9	3.0
Non-Agriculture	**269,829**	**266,980**	**276,365**	**291,093**	**298,822**	**312,573**	**323,754**	**-1.1**	**3.5**	**5.3**	**2.7**	**4.6**	**3.6**
Industry	**73,561**	**74,197**	**76,492**	**77,588**	**79,925**	**83,337**	**85,146**	**0.9**	**3.1**	**1.4**	**3.0**	**4.3**	**2.2**
Mining and Quarrying	1,817	1,977	2,040	2,031	2,169	2,334	2,474	8.8	3.2	-0.4	6.8	7.6	6.0
Manufacturing	38,409	36,364	36,380	37,163	38,136	38,898	39,737	-5.3	0.0	2.2	2.6	2.0	2.2
Electricity, Gas and Water	7,750	8,631	10,274	10,693	11,117	11,522	11,893	11.4	19.0	4.1	4.0	3.6	3.2
Construction	25,585	27,225	27,798	27,701	28,503	30,583	31,042	6.4	2.1	-0.3	2.9	7.3	1.5
Services	**196,268**	**192,783**	**199,873**	**213,505**	**218,897**	**229,236**	**238,608**	**-1.8**	**3.7**	**6.8**	**2.5**	**4.7**	**4.1**
Wholesale and Retail Trade	69,928	61,837	63,233	70,066	65,694	68,099	66,326	-11.6	2.3	10.8	-6.2	3.7	-2.6
Hotels and Restaurant	8,459	6,917	7,056	7,955	7,525	7,976	8,200	-18.2	2.0	12.7	-5.4	6.0	2.8
Transport, Storage and Communications	31,425	34,055	35,825	38,509	39,272	40,982	44,305	8.4	5.2	7.5	2.0	4.4	8.1
Financial Intermediation	11,455	11,892	12,090	12,838	15,957	18,594	20,186	3.8	1.7	6.2	24.3	16.5	8.6
Real Estate, Renting and Business	35,267	33,543	32,212	31,538	34,700	35,071	38,104	-4.9	-4.0	-2.1	10.0	1.1	8.6
Public Administration and Defence	5,288	7,237	8,070	8,019	8,551	9,140	9,469	36.9	11.5	-0.6	6.6	6.9	3.6
Education	17,372	21,030	23,913	25,138	27,606	28,345	29,929	21.1	13.7	5.1	9.8	2.7	5.6
Health and Social Work	4,178	4,487	5,171	5,487	6,109	6,539	6,876	7.4	15.2	6.1	11.3	7.0	5.2
Other Community, Social and Personal Service	12,896	11,785	12,303	13,955	13,483	14,490	15,213	-8.6	4.4	13.4	-3.4	7.5	5.0
Total GVA including FISIM	**425,454**	**427,402**	**442,126**	**464,827**	**478,633**	**494,384**	**506,755**	**0.5**	**3.4**	**5.1**	**3.0**	**3.3**	**2.5**
Financial intermediation indirectly measured	12,026	13,309	12,428	16,173	17,180	18,431	19,912	10.7	-6.6	30.1	6.2	7.3	8.0
GDP at basic prices	**413,428**	**414,093**	**429,698**	**448,654**	**461,453**	**475,953**	**486,843**	**0.2**	**3.8**	**4.4**	**2.9**	**3.1**	**2.3**
Taxes less subsidies on products	28,090	27,957	29,789	32,350	34,574	33,958	35,824	-0.5	6.6	8.6	6.9	-1.8	5.5
GDP at producers price	**441,518**	**442,050**	**459,487**	**481,004**	**496,027**	**509,911**	**522,667**	**0.1**	**3.9**	**4.7**	**3.1**	**2.8**	**2.5**

R= Revised estimate.

P= Preliminary estimate.

Source: Central Bureau of Statistics.

Table 2

Nominal Gross Domestic Product

(At Current Market Prices)

	Rs. in million							Percent change					
Sectors	**2000/01**	**2001/02**	**2002/03**	**2003/04**	**2004/05**	**2005/06[R]**	**2006/07[P]**	**01/02**	**02/03**	**03/04**	**04/05**	**05/06[R]**	**06/07[P]**
Agriculture	**155,625**	**166,090**	**172,802**	**186,125**	**199,368**	**211,010**	**228,677**	**6.7**	**4.0**	**7.7**	**7.1**	**5.8**	**8.4**
Agriculture and Forestry	153,781	163,925	170,634	183,621	196,686	207,897	225,246	6.6	4.1	7.6	7.1	5.7	8.3
Fishery	1,844	2,165	2,168	2,504	2,682	3,113	3,431	17.4	0.1	15.5	7.1	16.1	10.2
Non-Agriculture	**269,829**	**277,962**	**300,743**	**331,868**	**367,211**	**412,073**	**462,882**	**3.0**	**8.2**	**10.3**	**10.6**	**12.2**	**12.3**
Industry	**73,561**	**77,861**	**83,538**	**89,408**	**97,059**	**104,841**	**112,909**	**5.8**	**7.3**	**7.0**	**8.6**	**8.0**	**7.7**
Mining and Quarrying	1,817	2,149	2,310	2,507	2,748	3,060	3,306	18.3	7.5	8.5	9.6	11.4	8.0
Manufacturing	38,409	37,736	38,826	41,673	44,885	47,840	51,887	-1.8	2.9	7.3	7.7	6.6	8.5
Electricity, Gas and Water	7,750	9,138	11,447	11,974	12,782	13,130	13,530	17.9	25.3	4.6	6.7	2.7	3.0
Construction	25,585	28,838	30,955	33,254	36,644	40,811	44,186	12.7	7.3	7.4	10.2	11.4	8.3
Services	**196,268**	**200,101**	**217,205**	**242,460**	**270,152**	**307,232**	**349,973**	**2.0**	**8.5**	**11.6**	**11.4**	**13.7**	**13.9**
Wholesale and Retail Trade	69,928	64,778	68,695	79,219	79,839	90,214	96,284	-7.4	6.0	15.3	0.8	13.0	6.7
Hotels and Restaurant	8,459	7,143	7,540	8,942	8,895	9,257	9,802	-15.6	5.6	18.6	-0.5	4.1	5.9
Transport, Storage and Communications	31,425	34,959	39,362	46,283	51,336	64,711	81,341	11.2	12.6	17.6	10.9	26.1	25.7
Financial Intermediation	11,455	12,202	12,861	13,728	17,342	20,633	22,686	6.5	5.4	6.7	26.3	19.0	10.0
Real Estate, Renting and Business	35,267	36,525	38,251	39,991	49,242	51,387	58,546	3.6	4.7	4.5	23.1	4.4	13.9
Public Administration and Defence	5,288	7,237	8,070	8,019	9,548	10,967	12,500	36.9	11.5	-0.6	19.1	14.9	14.0
Education	17,372	20,823	24,582	26,313	31,671	34,623	39,661	19.9	18.1	7.0	20.4	9.3	14.6
Health and Social Work	4,178	4,626	5,408	5,825	7,017	7,925	8,890	10.7	16.9	7.7	20.5	12.9	12.2
Other Community, Social and Personal Service	12,896	11,808	12,436	14,140	15,262	17,515	20,263	-8.4	5.3	13.7	7.9	14.8	15.7
Total GVA including FISIM	425,454	444,052	473,545	517,993	566,579	623,083	691,559	4.4	6.6	9.4	9.4	10.0	11.0
Financial intermediation indirectly measured	12,026	13,655	13,221	17,294	18,094	19,412	20,971	13.5	-3.2	30.8	4.6	7.3	8.0
GDP at basic prices	**413,428**	**430,397**	**460,324**	**500,699**	**548,485**	**603,671**	**670,588**	**4.1**	**7.0**	**8.8**	**9.5**	**10.1**	**11.1**
Taxes less subsidies on products	28,090	29,046	31,906	36,050	40,927	42,798	48,888	3.4	9.8	13.0	13.5	4.6	14.2
GDP at producers price	**441,518**	**459,443**	**492,230**	**536,749**	**589,412**	**646,469**	**719,476**	**4.1**	**7.1**	**9.0**	**9.8**	**9.7**	**11.3**

R= Revised estimate.

P= Preliminary estimate.

Source: Central Bureau of Statistics.

Table 3

Gross National Disposable Income (GNDI)

(At Current Market Prices)

Sectors	Rs. in million							Percent change					
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06[R]	2006/07[P]	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07
Consumption	**390,017**	**415,843**	**450,090**	**473,685**	**521,302**	**595,355**	**652,170**	**6.6**	**8.2**	**5.2**	**10.1**	**14.2**	**9.5**
Government consumption	35,785	38,586	42,652	46,397	52,453	56,822	62,793	7.8	10.5	8.8	13.1	8.3	10.5
Private consumption	348,989	371,402	400,468	419,290	459,530	527,814	576,914	6.4	7.8	4.7	9.6	14.9	9.3
Non-profit institutions	5,243	5,855	6,970	7,998	9,319	10,719	12,463	11.7	19.0	14.7	16.5	15.0	16.3
Gross Capital Formation	**98,649**	**93,019**	**105,384**	**131,670**	**155,907**	**167,991**	**182,384**	**-5.7**	**13.3**	**24.9**	**18.4**	**7.8**	**8.6**
Gross fixed capital formation	84,750	89,889	98,073	109,181	117,539	135,375	146,198	6.1	9.1	11.3	7.7	15.2	8.0
Public	*18,063*	*17,439*	*14,719*	*14,955*	*17,213*	*17,904*	*19,039*	*-3.5*	*-15.6*	*1.6*	*15.1*	*4.0*	*6.3*
Private consumption	*66,687*	*72,450*	*83,354*	*94,226*	*100,326*	*117,471*	*127,159*	*8.6*	*15.1*	*13.0*	*6.5*	*17.1*	*8.2*
Change in stock	13,899	3,130	7,311	22,489	38,368	32,616	36,186	-77.5	133.6	207.6	70.6	-15.0	10.9
Total Domestic Demand	**488,666**	**508,862**	**555,474**	**605,355**	**677,209**	**763,346**	**834,554**	**4.1**	**9.2**	**9.0**	**11.9**	**12.7**	**9.3**
Export of goods and services	99,610	81,492	77,280	89,544	85,958	87,952	89,825	-18.2	-5.2	15.9	-4.0	2.3	2.1
Imports of goods and services	146,757	130,912	140,522	158,151	173,754	204,828	204,903	-10.8	7.3	12.5	9.9	17.9	0.0
Net export of goods and services	(47,147)	(49,420)	(63,242)	(68,607)	(87,796)	(116,876)	(115,078)	*4.8*	*28.0*	*8.5*	*28.0*	*33.1*	*-1.5*
Gross Domestic Product	**441,519**	**459,442**	**492,232**	**536,748**	**589,413**	**646,470**	**719,476**	**4.1**	**7.1**	**9.0**	**9.8**	**9.7**	**11.3**
Net Factor Income	1,701	(605)	(676)	(1,684)	1,634	4,956	4,444	-135.6	11.7	149.1	-197.0	203.3	-10.3
Gross National Income	**443,220**	**458,837**	**491,556**	**535,064**	**591,047**	**651,426**	**723,920**	3.5	7.1	8.9	10.5	10.2	11.1
Net Transfer	65,595	68,168	75,533	84,889	97,704	126,146	133,698	3.9	10.8	12.4	15.1	29.1	6.0
Gross National Disposable Income (GNDI)	**508,815**	**527,005**	**567,089**	**619,953**	**688,751**	**777,572**	**857,618**	**3.6**	**7.6**	**9.3**	**11.1**	**12.9**	**10.3**

R= Revised estimate.

P= Preliminary estimate.

Source: Central Bureau of Statistics.

Table 4

National Urban Consumer Price Index

(Base Year 1995/1996 = 100)

	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08[P]	
Mid-Month	**Index**	**% Change**	**Index**	**% Change**	**Index**	**% Change**	**Index**	**% Change**
August	159.1	2.4	170.7	7.3	183.1	7.3	194.7	6.3
September	160.2	2.6	173.3	8.2	184.8	6.6	197.8	7.0
October	161.2	2.6	173.8	7.8	186.9	7.5	198.7	6.3
November	160.8	2.7	174.5	8.5	186.9	7.1	198.7	6.3
December	159.0	3.1	173.0	8.8	185.6	7.3	196.1	5.7
January	159.5	4.6	170.6	7.0	183.6	7.6	194.2	5.8
February	161.4	5.7	170.8	5.8	184.5	8.0	196.5	
March	161.9	5.7	174.3	7.7	185.1	6.2	197.2	
April	163.1	5.8	176.0	7.9	185.9	5.6	197.8	
May	164.0	6.4	179.0	9.1	187.3	4.6	200.0	
June	164.6	6.2	179.6	9.1	187.6	4.5	201.0	
July	166.8	6.6	180.6	8.3	189.8	5.1	203.0	
Annual Average	**161.8**	**4.5**	**174.7**	**8.0**	**185.9**	**6.4**	**198.0**	

P= Provisional

Table 5

Monetary Survey

(First Six Months)

(Rs. in million) (Rs. in million)

Monetary Aggregates	2006 Jul	2007 Jan.	2007 Jul [P]	2008 Jan. [E]	Changes during the first six months: 2006/07 Amount	2006/07 Percent	2007/08 Amount	2007/08 Percent
1. Foreign Assets, Net	**139,439.2**	**140,697.7**	**131,889.1**	**130,333.5**	**5,491.4** [1/]	**3.9**	**-1,931.7** [2/]	**-1.5**
1.1. Foreign Assets	166,101.7	169,873.2	165,693.1	165,372.6	3,771.6	2.3	-320.5	-0.2
1.2. Foreign Currency Deposits	25,088.1	26,017.7	28,247.2	28,884.8	929.5	3.7	637.6	2.3
1.3. Other Foreign Liabilities	1,574.4	3,157.8	5,556.8	6,154.4	1,583.5	100.6	597.6	10.8
2. Net Domestic Assets	**207,384.8**	**227,020.2**	**263,431.5**	**305,933.1**	**15,402.5** [1/]	**7.4**	**42,877.8** [2/]	**16.3**
2.1. Domestic Credit	322,683.8	323,122.9	360,558.1	397,507.8	439.2	0.1	36,949.7	10.2
*Domestic Credit**	322,683.8	*339,146.7*	*360,558.1*	*397,507.8*	*16,463.0*	*5.1*	*36,949.7*	*10.2*
a. Net Claims on Govt.	70,970.6	63,758.5	78,343.6	74,292.1	-7,212.1	-10.2	-4,051.6	-5.2
i. Claims on Govt.	70,970.6	72,213.4	81,466.2	84,487.9	1,242.9	1.8	3,021.8	3.7
ii. Govt. Deposits	-	8,454.9	3,122.5	10,195.9	8,454.9	-	7,073.4	226.5
b. Claims on Non-financial Govt. Ent.	4,560.9	5,004.0	5,114.9	5,354.6	443.1	9.7		0.0
c. Claims on Financial Institutions	3,581.9	4,188.4	3,622.2	6,118.0	606.5	16.9	2,495.8	68.9
i. Government	1,808.3	1,810.0	1,713.0	1,826.1	1.8	0.1	113.1	6.6
ii. Non-government	1,773.6	2,378.4	1,909.2	4,291.9	604.7	34.1	2,382.7	124.8
d. Claims on Private Sector	243,570.4	250,172.0	273,477.4	311,743.1	6,601.6	2.7	38,265.7	14.0
*Claims on Private Sector**	*243,570.4*	*266,195.8*	*273,477.4*	*311,743.1*	*22,625.4*	*9.3*	*38,265.7*	*14.0*
2.2. Net Non-monetary Liabilities	115,298.9	96,102.7	97,126.6	91,574.7	-14,963.3 [1/]	-13.0	-5,928.1 [2/]	-6.1
*Net Non-monetary Liabilities**	*115,298.9*	*112,126.5*	*97,126.6*	*91,574.7*	*1,060.5* [1/]	*0.9*	*-5,928.1* [2/]	*-6.1*
3. Broad Money (M_2)	**346,824.0**	**367,717.9**	**395,320.5**	**436,266.6**	**20,893.9**	**6.0**	**40,946.1**	**10.4**
3.1. Money Supply (M_1)	113,060.7	118,166.5	126,690.3	134,727.5	5,105.8	4.5	8,037.2	6.3
a. Currency	77,780.4	78,674.6	83,515.8	88,196.8	894.2	1.1	4,680.9	5.6
b. Demand Deposits	35,280.3	39,492.0	43,174.3	46,530.8	4,211.7	11.9	3,356.5	7.8
3.2. Time Deposits	233,763.3	249,551.4	268,630.2	301,539.1	15,788.1	6.8	32,908.8	12.3
4. Broad Money Liquidity (M_3)	**371,912.2**	**393,735.6**	**423,567.8**	**465,151.4**	**21,823.4**	**5.9**	**41,583.7**	**9.8**

1/ Adjusting the exchange valuation loss of Rs. 4232.84 million.

2/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs 376.1 million.

* Adjusting credit write off of Rs. 2869.3 million (Rs. 821.7 million principal and Rs. 2047.6 million interest) as at mid-October 2006 by NBL and Rs. 13154.5 million (Rs. 4055.2 million principal and Rs. 9099.3 million interest) by RBB in mid-December 2006.

E = Estimates.

Table 6

Outright Sale Auction*

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08	
	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)
August	-		1,440.0	3.47	1,000.0	2.51	-	-
September	-		-	-	1,250.0	3.06	-	-
October	9,550.0	3.64	2,000.0	3.85	1,020.0	3.38	-	-
November	-		300.0	3.02	-	-	500.0	3.44
December	-		830.0	1.90	2,620.0	1.59	740.0	4.33
January	950.0	2.23	-	-	-	-	-	-
February	-	-	-	-	-	-		
March	-	-	470.0	3.74	2,000.0	2.94		
April	-	-	930.0	4.01	1,010.0	2.54		
May	-	-	-	-	1,300.0	3.37		
June	-	-	3,390.0	3.50	6,050.0	2.80		
July	-	-	4,150.0	3.68	2,150.0	4.51		
Total	**10,500.0**		**13,510.0**		**18,400.0**		**1,240.0**	

Wtd. Int. Rate = Weighted interest rate.

* Since 2004/05, the outright sale auction of treasury bills has been used as a monetary instrument at the initiative of NRB.

Table 7

Outright Purchase Auction*

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08	
	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)
August	-	-	-	-	-	-	-	-
September	-	-	-	-	-	-	-	-
October	-	-	530.0	4.99	-	-	-	-
November	49.6	2.43	300.0	3.52	-	-	-	-
December	-	-	-	-	-	-	-	-
January	-	-	-	-	-	-	-	-
February	1,072.2	2.29	-	-	-	-	-	
March	190.0	2.11	-	-	-	-	-	
April	-	-	-	-	-	-	-	
May	-	-	-	-	-	-	-	
June	-	-	-	-	-	-	-	
July	-	-	-	-	-	-	-	
Total	**1,311.8**		**830.0**		**-**	**-**	**-**	**-**

Wtd. Int. Rate = Weighted interest rate.

* Since 2004/05, the outright purchase auction of treasury bills has been used as a monetary instrument at the initiative of NRB.

Table 8

Repo Auction*

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	-	-	-	-
September	-	-	-	-
October	-	-	-	-
November	1,050.0	-	-	-
December	1,610.0	-	-	-
January	-	-	-	2,000.0
February	2,800.0	450.0	-	
March	300.0	-	-	
April	-	-	-	
May	600.0	-	2,000.0	
June	-	-	-	
July	320.0	-	-	
Total	**6,680.0**	**450.0**	**2,000.0**	**2,000.0**

* Since 2004/05, the repo auction of treasury bills has been used as a monetary instrument at the initiative of NRB.

Table 9

Reverse Repo Auction*

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	-	-	2,590.0	-
September	-	-	1,500.0	1,000.0
October	1,500.0	-	1,500.0	4,570.0
November	-	500.0	6,150.0	-
December	-	1,500.0	750.0	-
January	2,570.0	2,000.0	1,070.0	-
February	-	1,000.0	-	
March	-	-	500.0	
April	1,200.0	1,500.0	-	
May	-	-	-	
June	-	-	-	
July	-	-	280.0	
Total	**5,270.0**	**6,500.0**	**14,340.0**	**5,570.0**

* Since 2004/05, the reverse repo auction of treasury bills has been used as a monetary instrument at the initiative of NRB.

Table 10

Foreign Exchange Intervention*

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05			2005/06			2006/07			2007/08		
	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection
August	1,357.50	-	1,357.50	1,699.84	522.74	1,177.11	6,548.66	-	6,548.66	2,250.71	-	2,250.71
September	2,067.50	-	2,067.50	2,160.84	-	2,160.84	4,746.41	-	4,746.41	4,792.01	400.38	4,391.63
October	3,687.80	-	3,687.80	3,783.86	-	3,783.86	5,593.18	-	5,593.18	7,387.13	-	7,387.13
November	2,435.07	1,088.43	1,346.64	6,195.49	-	6,195.49	5,134.50	-	5,134.50	6,602.39	-	6,602.39
December	3,233.32	-	3,233.32	4,826.32	-	4,826.32	6,876.10	-	6,876.10	9,124.41	-	9,124.41
January	4,718.09	-	4,718.09	4,487.17	131.74	4,355.43	5,420.58	-	5,420.58	5,915.13	-	5,915.13
February	2,090.36	1,750.53	339.83	2,934.97	-	2,934.97	3,363.40	511.49	2,851.92			
March	2,120.21	-	2,120.21	5,263.02	-	5,263.02	7,260.27	-	7,260.27			
April	6,237.81	-	6,237.81	3,922.80	-	3,922.80	3,531.87	-	3,531.87			
May	3,808.95	780.34	3,028.61	5,023.75	-	5,023.75	4,500.14	-	4,500.14			
June	2,288.94	-	2,288.94	9,752.21	-	9,752.21	5,395.53	-	5,395.53			
July	3,849.10	-	3,849.10	5,827.24	-	5,827.24	6,596.01	-	6,596.01			
Total	**37,894.65**	**3,619.30**	**34,275.35**	**55,877.51**	**654.48**	**55,223.03**	**64,966.65**	**511.49**	**64,455.16**	**36,071.78**	**400.38**	**35,671.40**

* The purchase and sale of foreign exchange takes place at the request (initiative) of commercial banks.

Table 11

Foreign Exchange Intervention*

(US$ in million)

Mid-Month	2004/05			2005/06			2006/07			2007/08		
	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection
August	18.20	-	18.20	24.10	7.40	16.70	87.50	-	87.50	34.55	-	34.55
September	27.60	-	27.60	30.50	-	30.50	63.85	-	63.85	72.90	6.00	66.90
October	49.40	-	49.40	53.00	-	53.00	76.25	-	76.25	115.90	-	115.90
November	32.90	14.60	18.30	84.35	-	84.35	71.05	-	71.05	104.10	-	104.10
December	44.50	-	44.50	65.00	-	65.00	95.85	-	95.85	143.40	-	143.40
January	66.20	-	66.20	62.30	1.80	60.50	75.95	-	75.95	93.30	-	93.30
February	29.50	24.50	5.00	41.20	-	41.20	47.55	7.20	40.35			
March	29.90	-	29.90	73.60	-	73.60	102.50	-	102.50			
April	88.00	-	88.00	54.70	-	54.70	50.90	-	50.90			
May	53.90	11.00	42.90	69.25	-	69.25	67.50	-	67.50			
June	32.40	-	32.40	133.00	-	133.00	82.75	-	82.75			
July	54.50	-	54.50	78.80	-	78.80	101.30	-	101.30			
Total	**527.00**	**50.10**	**476.90**	**769.80**	**9.20**	**760.60**	**922.95**	**7.20**	**915.75**	**564.15**	**6.00**	**558.15**

* The purchase and sale of foreign exchange takes place at the request (initiative) of commercial banks.

Table 12

Standing Liquidity Facility (SLF)*

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	585.00	400.00	-	-
September	189.00	550.00	370.00	4,080.00
October	3,367.28	220.00	1,575.00	9,665.00
November	15,836.81	-	2,101.50	13,135.00
December	2,362.50	-	1,074.70	9,310.00
January	200.00	753.50	3,070.00	10,780.00
February	6,224.80	200.00	-	
March	11,402.00	160.00	300.00	
April	4,027.90	950.00	8,630.00	
May	1,040.00	4,800.00	13,821.00	
June	600.00	-	350.00	
July	3,472.05	1,850.00	15,687.00	
Total	**49,307.34**	**9,883.50**	**46,979.20**	**46,970.00**

* Introduced as a safety valve for domestic payments system since 2004/05. This fully collateralised lending facility takes place at the initiative of commercial banks.

Table 13

Interbank Transaction (Amount)

(Rs. in million)

Mid-Month	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	4,870.0	4,309.0	20,554.2	13,397.0	35,455.0
September	13,805.0	13,165.0	24,670.5	18,830.0	31,353.0
October	12,575.0	12,145.0	12,021.0	15,855.0	35,062.0
November	14,759.0	9,056.0	10,369.0	14,880.0	21,472.0
December	7,900.0	11,018.0	15,533.0	14,180.0	20,418.0
January	13,460.0	11,030.0	11,255.5	17,395.0	24,379.0
February	8,080.0	12,710.0	14,541.0	8,962.0	
March	2,800.0	9,500.0	20,075.0	7,713.0	
April	5,860.0	18,162.0	15,654.0	7,295.0	
May	9,070.0	13,050.0	7,970.0	20,300.0	
June	5,650.0	18,334.3	10,245.0	17,397.0	
July	14,359.0	20,358.5	12,862.0	13,980.0	
Total	**113,188.0**	**152,837.8**	**175,750.2**	**170,184.0**	**168,139.0**

Table 14

Fresh Treasury Bills

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	-	-	-	-
September	-	-	-	1,000.0
October	500.0	1,185.0	-	875.0
November	850.0	-	2,480.0	2,000.0
December	-	-	-	-
January	850.0	1,950.0	-	1,125.0
February	-	-	1,000.0	
March	141.2	-	2,180.0	
April	1,300.0	2,962.5	730.0	
May	500.0	-	-	
June	1,000.0	2,000.0	-	
July	330.0	2,736.7	5,661.6	
Total	**5,471.2**	**10,834.2**	**12,051.6**	**5,000.0**

Table 15

Structure of Interest Rates

(Percent per Annum)

Year Mid-month	2003 Jul	2004 Jul	2005 Jul	2005 Oct	2006 Jan	2006 Apr	2006 Jul	2006 Oct	2007 Jan	2007 Apr	2007 Jul	2007 Oct	2008 Jan
A. Policy Rates													
CRR	6.0	6.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
Bank Rate	5.5	5.5	5.5	6.0	6.0	6.25	6.25	6.25	6.25	6.25	6.25	6.25	6.25
Refinance Rates Against Loans to:													
Sick Industries	3.0	2.0	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Rural Development Banks (RDBs)	4.5	4.5	3.0	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5
Export Credit in Domestic Currency	4.5	4.5	3.0	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	2.5	2.5
Export Credit in Foreign Currency	2.0	2.0	2.0	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25
Standing Liquidity Facility (SLF) Penal Rate#	-	-	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	2.0	2.0
B. Government Securities													
T-bills* (28 days)	-	1.82	-	2.62	1.59	2.54	2.40	2.01	2.37	1.50	2.13	2.97	4.35
T-bills* (91 days)	2.98	1.47	3.94	3.10	2.46	2.89	3.25	2.54	2.67	1.85	2.77	2.35	3.86
T-bills* (182 days)	-	-	4.42	3.70	2.57	3.77	3.86	2.78	3.25	2.67	3.51	2.66	4.33
T-bills* (364 days)	4.93	3.81	4.79	3.87	3.42	4.31	4.04	3.78	3.14	3.09	4.00	3.04	4.67
Development Bonds	3.0-8.0	3.0-8.0	3.0-8.0	3.0-8.0	3.0-8.0	3.0-6.75	3.0-6.75	3.0-6.75	3.0-6.75	3.0-6.75	3.0-6.75	3.0-6.75	5.0-6.75
National/Citizen SCs	7.0-13.0	6.5-13.0	6.5-13.0	6.5-13.0	6.5-13.0	6.0-13.0	6.0-8.5	6.0-8.5	6.0-8.5	6.0-8.5	6.0-8.5	6.0-8.0	6.0-7.0
C. Interbank Rate	4.50	0.71	4.71	3.18	1.22	1.97	2.13	2.11	3.03	1.69	3.03	3.35	4.93
D. Commercial Banks													
1. Deposit Rates													
Savings Deposits	2.5-6.0	2.0-5.0	1.75-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-5.0
Time Deposits													
1 Month	-	2.0-3.5	1.75-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.5
3 Months	2.0-5.0	2.0-4.0	1.5-4.0	1.5-3.5	1.5-4.0	1.5-4.0	1.5-4.0	1.5-4.0	1.50-4.0	1.50-4.0	1.50-4.0	1.50-4.0	1.50-4.0
6 Months	2.5-6.0	2.0-4.5	2.5-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-4.5
1 Year	3.0-7.0	2.75-5.75	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0	2.25-5.0
2 Years and Above	3.25-7.5	3.0-6.0	2.5-6.05	2.5-6.05	2.5-6.4	2.5-6.4	2.5-6.4	2.5-6.4	2.5-5.5	2.5-5.5	2.5-5.5	2.5-5.5	2.5-5.5
2 Lending Rates													
Industry	8.50-14.0	8.5-13.5	8.25-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	7.0-13.5
Agriculture	10.5-14.5	10.5-13	10-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13	9.5-13
Export Bills	4.0-12.5	4.0-11.5	4.0-12.0	4.0-12.0	5.0-11.5	5.0-11.5	5.0-11.5	5.0-11.5	5.0-11.5	5.0-11.5	5.0-11.5	4.0-11.5	4.0-11.5
Commercial Loans	7.50-16.0	9-14.5	8.0-14	8.0-14	8.0-14	8.0-14	8.0-14	8.0-14	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0
Overdrafts	10.0-17.0	10.0-16.0	5-14.5	6.5-14.5	6.5-14.5	6.5-14.5	6.5-14.5	6.5-14.5	6.0-14.5	6.0-14.5	6.0-14.5	6.0-14.5	6.0-14.5
CPI Inflation (annual average)	**4.8**	**4.0**	**4.5**				**8.0**				**6.4**		

* Weighted average discount rate.

\# The SLF rate is determined at the penal rate added to the weighted average discount rate of 91-day Treasury Bills of the preceding week.

Table 16

Weighted Average Treasury Bills Rate (91-day)

(Percent)

FY	Mid-Month												Annual Average
	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	
1991/92	8.43	8.78	8.84	8.70	8.82	8.93	9.33	9.56	9.60	9.64	9.59	9.64	**9.24**
1992/93	10.17	10.45	12.17	11.68	12.03	12.36	12.57	12.43	11.30	9.56	11.28	11.92	**11.34**
1993/94	8.49	5.94	7.24	8.74	6.05	3.93	7.57	7.56	6.38	4.93	5.31	6.01	**6.50**
1994/95	6.36	6.26	6.54	7.02	6.91	6.99	7.38	7.97	8.12	7.94	7.89	8.33	**7.35**
1995/96	8.34	8.61	8.78	9.14	9.69	11.83	12.68	12.21	10.93	12.70	12.88	12.66	**10.93**
1996/97	12.18	11.75	11.43	11.63	11.51	11.47	11.62	10.99	9.77	8.51	6.03	5.62	**10.22**
1997/98	4.87	3.36	3.81	3.36	2.63	2.71	3.90	4.00	4.17	3.44	3.24	2.87	**3.52**
1998/99	1.61	0.90	0.85	2.88	3.24	3.29	1.61	1.21	2.16	3.09	3.35	3.32	**2.33**
1999/00	3.40	2.90	3.41	4.09	3.99	4.44	5.16	5.60	5.46	5.73	5.46	5.36	**4.66**
2000/01	5.43	5.22	4.87	5.24	5.30	5.26	5.17	4.55	3.87	4.67	4.94	4.95	**4.96**
2001/02	4.78	3.78	4.66	4.96	4.95	4.85	5.19	5.39	5.05	4.86	4.52	3.78	**4.71**
2002/03	3.42	3.49	3.60	4.03	3.75	4.10	4.01	3.91	4.06	2.91	1.67	2.98	**3.48**
2003/04	4.03	3.66	3.70	3.68	3.85	3.95	3.94	3.81	1.70	0.70	0.82	1.47	**2.93**
2004/05	0.62	0.63	1.34	1.97	2.40	2.08	2.38	2.94	3.11	3.70	3.82	3.94	**2.46**
2005/06	2.26	3.38	3.10	2.69	2.20	2.46	2.20	2.65	2.89	3.63	3.31	3.25	**2.84**
2006/07	2.99	2.78	2.54	2.11	1.98	2.67	2.60	2.36	1.85	2.43	2.17	2.77	**2.42**
2007/08	4.25	2.14	2.35	3.03	3.59	3.86							

Table 17

Weighted Average Treasury Bills Rate (364-day)

(Percent)

FY	Mid-Month												Annual
	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Average
1996/97	-	-	-	-	-	11.96	-	-	10.53	-	8.98	-	**10.34**
1997/98	-	-	-	-	-	6.30	-	-	7.25	-	6.99	-	**6.86**
1998/99	-	-	-	-	-	-	-	-	4.91	5.42	5.31	-	**5.13**
1999/00	-	-	-	-	5.67	5.57	6.08	7.28	6.14	-	-	-	**6.16**
2000/01	-	-	-	-	5.73	5.44	5.46	5.11	4.92	5.27	5.52	5.62	**5.26**
2001/02	-	-	-	-	5.51	5.15	5.66	5.56	5.14	5.04	4.99	4.43	**5.20**
2002/03	-	-	-	-	4.08	4.46	4.22	4.94	5.13	4.63	3.31	4.93	**4.71**
2003/04	5.31	5.18	5.30	5.15	5.12	4.95	4.70	4.04	3.02	2.65	2.57	3.81	**4.15**
2004/05	-	-	3.53	-	3.06	2.49	2.78	3.54	3.98	4.84	4.87	4.79	**4.32**
2005/06	-	-	3.87	3.93	3.09	3.42	3.50	3.80	4.31	4.20	3.74	4.04	**3.95**
2006/07	-	-	3.78	3.33	3.04	3.14	3.21	3.01	3.09	3.55	3.19	4.00	**3.50**
2007/08	-	3.04	3.04	3.28	3.40	4.67							

Table 18

Weighted Average

Interbank Transaction Rate

(Percent)

Mid-Month\Year	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	2.98	4.15	1.02	2.47	2.07	4.10
September	2.50	2.67	0.39	3.87	1.83	2.18
October	3.31	3.60	0.83	3.18	2.11	3.35
November	4.05	4.21	2.24	2.36	1.20	3.73
December	3.62	4.63	3.54	0.96	1.34	4.73
January	3.83	4.68	3.49	1.22	3.03	4.93
February	3.61	4.82	3.95	2.48	2.01	
March	3.67	3.67	4.33	2.84	1.39	
April	3.58	0.83	4.50	1.97	1.69	
May	4.06	1.01	4.28	3.52	3.35	
June	3.59	0.99	4.11	1.77	2.72	
July	4.50	0.71	4.71	2.13	3.03	
Annual Average	**3.62**	**3.03**	**3.39**	**2.47**	**2.26**	

Table 19

Government Budgetary Operation*
(On cash basis)
(During the First Six Monlths of Fiscal Year)

(Rs. in million)

Heads	Amount			Percent Change	
	2005/06	2006/07	2007/08P	2006/07	2007/08P
Sanctioned Expenditure	**48,234.3**	**53,053.4**	**67,654.2**	**10.0**	**27.5**
Recurrent	34,500.4	36,899.3	44,584.9	7.0	20.8
Capital	6,770.1	8,656.9	12,930.6	27.9	49.4
a.Domestic Resources & Loans	*6,666.7*	*7,312.9*	*11,494.4*	*9.7*	*57.2*
b.Foreign Grants	*103.4*	*1,344.0*	*1,436.2*	*1,199.8*	*6.9*
Principal Repayment	4,657.1	5,377.8	7,760.1	15.5	44.3
Others (Freeze Account)	2,306.7	2,119.4	2,378.6	-8.1	12.2
Unspent Government Balance	**8,236.8**	**8,283.6**	**9,370.8**	**0.6**	**13.1**
Recurrent	5,957.9	5,503.2	6,344.3	-7.6	15.3
Capital	1,860.2	2,474.1	2,647.2	33.0	7.0
Principal Repayment	418.7	306.3	379.3	-26.8	23.8
Actual Expenditure	**39,997.5**	**44,769.8**	**58,283.4**	**11.9**	**30.2**
Recurrent	28,542.5	31,396.1	38,240.6	10.0	21.8
Capital	4,909.9	6,182.8	10,283.4	25.9	66.3
Principal Repayment	4,238.4	5,071.5	7,380.8	19.7	45.5
Others (Freeze Account)	2,306.7	2,119.4	2,378.6	-8.1	12.2
Resources	**40,680.9**	**48,715.5**	**55,019.4**	**19.8**	**12.9**
Revenue	31,584.9	37,800.8	47,389.5	19.7	25.4
From Foreign Grants	5,056.2	7,925.0	5,222.2	56.7	-34.1
Non-Budgetary Receipts, net	1,297.8	1,736.7	1,426.8	33.8	-17.8
Others #	-570.5	-26.9	-14.6	-95.3	-45.7
V.A.T.	133.3	-11.8	70.2	-108.9	-694.9
Local Authorities' Account (LAA)	3,179.2	1,291.7	925.3	-59.4	-28.4
Deficit (-) Surplus (+)	**683.4**	**3,945.7**	**-3,264.0**	**477.4**	**-182.7**
Sources of Financing	**-683.4**	**-3,945.7**	**3,264.0**	**477.4**	**-182.7**
Internal Loans	-2,793.1	-5,844.0	902.3	109.2	-115.4
Domestic Borrowings	3,135.0	3,680.0	8,200.0	17.4	122.8
a. Treasury Bills	*3,135.0*	*2,480.0*	*5,000.0*	*-20.9*	*101.6*
b. Development Bonds	*0.0*	*1,200.0*	*2,400.0*	-	*100.0*
c. National Savings Certificates	-	-	-	-	-
d. Citizen Savings Certificates	*0.0*	*0.0*	*800.0*	-	-
Overdrafts+	-5,830.9	-9,525.9	-7,073.4	63.4	-25.7
Others@	-97.2	1.9	-224.3	-102.0	-11,905.3
Foreign Loans	2,109.7	1,898.3	2,361.7	-10.0	24.4

P = Provisional.

= Change in outstanding amount disbursed to VDC/DDC remaining unspent.

+ = Minus and (-) indicates surplus.

@ = Interest from Government Treasury transactions and others.

* = As per NRB records.

Table 20

Outstanding Domestic Debt of Government of Nepal

(Rs. in million)

		2004	2005	2006	2007	2007/08						Change
No.	**Name of Bonds/Ownership**	**Mid-Jul**	**Mid-Jul**	**Mid-Jul**	**Mid-Jul**	**Mid-Aug**	**Mid-Sep**	**Mid-Oct**	**Mid-Nov**	**Mid-Dec**	**Mid-Jan**	**Jan. 08 - Jul. 07**
1	**Treasury Bills**	**49429.6**	**51383.1**	**62970.3**	**74445.3**	**74445.3**	**75445.3**	**76320.3**	**78318.0**	**78318.0**	**79443.0**	**4997.7**
	a. Banking Sector	45958.7	50425.4	60855.1	72380.3	72380.3	73380.3	74170.3	76198.0	76198.0	77633.0	5252.7
	i. Nepal Rastra Bank	*9804.4*	*10923.8*	*9209.3*	*13768.8*	*15918.8*	*15918.8*	*20218.8*	*19766.5*	*19056.5*	*20686.5*	*6917.7*
	ii. Commercial Banks	*36154.3*	*39501.6*	*51645.8*	*58611.5*	*56461.5*	*57461.5*	*53951.5*	*56431.5*	*57141.5*	*56946.5*	*-1665.0*
	b. Non-Banking Sector	3470.9	957.7	2115.2	2065.0	2065.0	2065.0	2150.0	2120.0	2120.0	1810.0	-255.0
2	**Development Bonds**	**17549.2**	**19999.2**	**17959.2**	**19177.1**	**19177.1**	**19177.1**	**17177.1**	**18077.1**	**16565.4**	**18065.4**	**-1111.7**
	a. Banking Sector	9885.7	9623.2	7789.6	7798.9	7798.9	7798.9	6232.0	6618.7	5100.1	5521.1	-2277.8
	i. Nepal Rastra Bank	*3298.3*	*1518.7*	*1518.6*	*1518.6*	*1518.6*	*1518.6*	*1518.7*	*1518.7*	*0.0*	*0.0*	-1518.6
	ii. Commercial Banks	*6587.4*	*8104.5*	*6271.0*	*6280.3*	*6280.3*	*6280.3*	*4713.3*	*5100.1*	*5100.1*	*5521.1*	*-759.2*
	b. Non-Banking Sector **	7663.5	10376.0	10169.6	11378.2	11378.2	11378.2	10945.1	11458.4	11465.4	12544.3	1166.1
3	**National/Citizen Savings Certificates**	**9029.8**	**6576.8**	**3876.8**	**1516.9**	**1517.0**	**1517.0**	**1517.0**	**1516.9**	**1516.9**	**1516.9**	**0.0**
	a. Banking Sector	450.8	231.4	254.4	279.5	280.6	280.7	280.7	287.3	292.1	301.1	21.6
	i. Nepal Rastra Bank	*340.8*	*231.4*	*254.4*	*279.5*	*280.6*	*280.7*	*280.7*	*287.3*	*292.1*	*301.1*	*21.6*
	ii. Commercial Banks	*110.00*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	b. Non-Banking Sector +	8579.0	6345.4	3622.4	1237.4	1236.4	1236.3	1236.3	1229.6	1224.8	1215.9	-21.6
4	**Citizen Savings Certificates**	**1178.9**	**1428.9**	**1678.9**	**1391.0**	**1391.0**	**1391.0**	**1391.0**	**1691.0**	**1691.0**	**1888.0**	**497.0**
	a. Banking Sector	45.8	49.6	55.3	62.7	62.8	63.3	63.3	71.7	76.2	88.1	25.4
	i. Nepal Rastra Bank	*45.8*	*49.6*	*55.3*	*62.7*	*62.8*	*63.3*	*63.3*	*71.7*	*76.2*	*88.1*	*25.4*
	b. Non-Banking Sector	1133.1	1379.3	1623.6	1328.3	1328.2	1327.7	1327.7	1619.3	1614.7	1799.9	471.6
5	**Special Bonds**	**4223.9**	**3454.0**	**3469.8**	**2773.5**	**2773.5**	**2773.5**	**2773.5**	**2773.5**	**2773.5**	**2773.5**	**0.0**
	a. Banking Sector	1808.6	944.6	944.6	944.6	944.6	944.6	944.6	944.6	944.6	944.6	-
	i. Nepal Rastra Bank ++	*864.00*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ii. Commercial Banks	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	*944.6*	-
	b.Non-Banking Sector	2415.3	2509.4	2525.2	1828.9	1828.9	1828.9	1828.9	1828.9	1828.9	1828.9	*(0.0)*
	(Of which duty drawback)	941.7	1035.9	1051.8	355.4	355.4	355.4	355.4	355.4	355.4	355.4	*(0.01)*
6	**Short Term Loan & Advances**	**-753.0**	**2623.0**	**1071.0**	**-3122.5**	**-6828.2**	**-7061.8**	**3603.6**	**-2100.5**	**-548.0**	**-10195.9**	**-7073.4**
	Nepal Rastra Bank	-753.0	2623.0	1071.0	-3122.5	-6828.2	-7061.8	3603.6	-2100.5	-548.0	-10195.9	-7073.4
7	**Grand Total**	**80658.4**	**85465.1**	**91025.9**	**96181.4**	**92475.7**	**93242.0**	**102782.5**	**100276.0**	**100316.9**	**93490.9**	**-2690.4**
	a. Banking Sector	57396.6	63897.3	70970.1	78343.6	74639.1	75406.0	85294.5	82019.9	82063.0	74291.9	-4051.6
	i. Nepal Rastra Bank	*13600.3*	*15346.5*	*12108.6*	*12507.2*	*10952.6*	*10719.6*	*25685.1*	*19543.7*	*18876.8*	*10879.7*	-1627.4
	ii. Commercial Banks	*43796.3*	*48550.7*	*58861.4*	*65836.4*	*63686.4*	*64686.4*	*59609.4*	*62476.2*	*63186.2*	*63412.2*	-2424.2
	b. Non-Banking Sector	23261.8	21567.8	20055.8	17837.8	17836.6	17836.0	17488.0	18256.1	18253.8	19199.0	1361.2

** Includes Rs. 35.61 million of various funds of NRB.

\+ Includes Rs. 11.6 million of various funds of NRB.

++ IMF Promissory Note is not included.

P Provisional

Source : Nepal Rastra Bank.

Table 21

Direction of Foreign Trade*

(First Six Months)

(Rs. in million)

	2004/05 Annual	2005/06 Six Months	2005/06 Annual	2006/07P Six Months	2006/07P Annual	2007/08E Six Months	Percent Change 2006/07	Percent Change 2007/08
Total Exports	**58705.7**	**32233.2**	**60234.1**	**31373.1**	**60795.8**	**29548.7**	**-2.7**	**-5.8**
To India	38916.9	22384.8	40714.7	21714.2	41874.8	20054.3	-3.0	-7.6
To Other Countries	19788.8	9848.4	19519.4	9658.9	18921.0	9494.4	-1.9	-1.7
Total Imports	**149473.6**	**86813.7**	**173780.3**	**93514.2**	**191708.8**	**99339.1**	**7.7**	**6.2**
From India	88675.5	53175.4	107143.1	58525.9	117740.4	62358.6	10.1	6.5
From Other Countries	60798.1	33638.3	66637.2	34988.3	73968.4	36980.5	4.0	5.7
Total Trade Balance	**-90767.9**	**-54580.5**	**-113546.2**	**-62141.1**	**-130913.0**	**-69790.4**	**13.9**	**12.3**
With India	-49758.6	-30790.6	-66428.4	-36811.7	-75865.6	-42304.3	19.6	14.9
With Other Countries	-41009.3	-23789.9	-47117.8	-25329.4	-55047.4	-27486.1	6.5	8.5
Total Foreign Trade	**208179.3**	**119046.9**	**234014.4**	**124887.3**	**252504.6**	**128887.8**	**4.9**	**3.2**
With India	127592.4	75560.2	147857.8	80240.1	159615.2	82412.9	6.2	2.7
With Other Countries	80586.9	43486.7	86156.6	44647.2	92889.4	46474.9	2.7	4.1

1. Export / Import Ratio	**39.3**	**37.1**	**34.7**	**33.5**	**31.7**	**29.7**
India	43.9	42.1	38.0	37.1	35.6	32.2
Other Countries	32.5	29.3	29.3	27.6	25.6	25.7
2. Share in Total Export						
India	66.3	69.4	67.6	69.2	68.9	67.9
Other Countries	33.7	30.6	32.4	30.8	31.1	32.1
3. Share in Total Import						
India	59.3	61.3	61.7	62.6	61.4	62.8
Other Countries	40.7	38.7	38.3	37.4	38.6	37.2
4. Share in Trade Balance						
India	54.8	56.4	58.5	59.2	58.0	60.6
Other Countries	45.2	43.6	41.5	40.8	42.0	39.4
5. Share in Total Trade						
India	61.3	63.5	63.2	64.3	63.2	63.9
Other Countries	38.7	36.5	36.8	35.7	36.8	36.1
6. Share of Export and Import in Total Trade						
Export	28.2	27.1	25.7	25.1	24.1	22.9
Import	71.8	72.9	74.3	74.9	75.9	77.1

* = On customs data basis.

P = Provisional

E = Estimates

Table 22

Balance of Payments Situation

(Rs in million)

Particulars	2005/06		2006/07		2007/08[E]	Percent Change During six months	
	6 months	Annual	6 months	Annual	6 months	2006/07	2007/08
A. Current Account	**4545.6**	**14224.5**	**976.4**	**3496.0**	**-1207.8**	**-78.5**	**-223.7**
Goods: Exports f.o.b.	32875.7	61482.4	32391.1	62900.8	30801.9	-1.5	-4.9
Oil	-	-	-	-	-	-	-
Other	32875.7	61482.4	32391.1	62900.8	30801.9	-1.5	-4.9
Goods: Imports f.o.b.	-85447.7	-171540.8	-91003.6	-187451.3	-97608.3	6.5	7.3
Oil	-16494.7	-33657.2	-17041.7	-33548.7	-16274.4	3.3	-4.5
Other	-68953.0	-137883.6	-73961.9	-153902.6	-81333.9	7.3	10.0
Balance on Goods	**-52572.0**	**-110058.4**	**-58612.5**	**-124550.5**	**-66806.4**	**11.5**	**14.0**
Services: Net	**-1458.9**	**-6818.3**	**-3222.2**	**-8377.3**	**-8704.9**	**120.9**	**170.2**
Services: credit	14310.9	26469.7	15956.1	32078.9	17770.8	11.5	11.4
Travel	4914.6	9555.8	4676.1	10125.3	7728.7	-4.9	65.3
Government n.i.e.	4187.5	7441.5	6520.8	12336.4	5630.4	55.7	-13.7
Other	5208.8	9472.4	4759.2	9617.2	4411.7	-8.6	-7.3
Services: debit	-15769.8	-33288.0	-19178.3	-40456.2	-26475.7	21.6	38.1
Transportation	-6067.8	-12592.3	-7113.9	-14557.4	-11491.8	17.2	61.5
Travel	-6145.8	-11960.8	-7732.0	-15785.0	-10053.9	25.8	30.0
Other	-3556.2	-8734.9	-4332.4	-10113.8	-4930.0	21.8	13.8
Balance on Goods and Services	**-54030.9**	**-116876.7**	**-61834.7**	**-132927.8**	**-75511.3**	**14.4**	**22.1**
Income: Net	**1078.4**	**4955.5**	**649.1**	**7431.8**	**2941.9**	**-39.8**	**353.2**
Income: credit	4438.8	11432.3	4510.1	14500.8	5551.2	1.6	23.1
Income: debit	-3360.4	-6476.8	-3861.0	-7069.0	-2609.3	14.9	-32.4
Balance on Goods, Services and Income	**-52952.5**	**-111921.2**	**-61185.6**	**-125496.0**	**-72569.4**	**15.5**	**18.6**
Transfers: Net	**57498.1**	**126145.7**	**62162.0**	**128992.0**	**71361.6**	**8.1**	**14.8**
Current transfers: credit	59864.0	130861.7	64830.8	133196.8	72585.7	8.3	12.0
Grants	8868.4	18851.1	10058.2	18218.2	5699.4	13.4	-43.3
Workers' remittances	45911.3	97688.5	48269.4	100144.8	57058.3	5.1	18.2
Pensions	5084.3	12007.6	5832.5	12937.0	7980.6	14.7	36.8
Other (Indian Excise Refund)	0.0	2314.5	670.7	1896.8	1847.4	#DIV/0!	175.4
Current transfers: debit	-2365.9	-4716.0	-2668.8	-4204.8	-1224.1	12.8	-54.1
B Capital Account (Capital Transfer)	**1979.5**	**3107.0**	**2247.3**	**4449.9**	**2725.0**	**13.5**	**21.3**
Total, Groups A plus B	**6525.1**	**17331.5**	**3223.7**	**7945.9**	**1517.2**	**-50.6**	**-52.9**
C Financial Account (Excluding Group E)	**-2083.8**	**-1324.5**	**-2019.6**	**-2362.1**	**-3905.3**	**-3.1**	**93.4**
Direct investment in Nepal	7.2	-469.7	0.0	362.3	28.9	-100.0	#DIV/0!
Portfolio Investment	-	-	-	-	-	-	-
Other investment: assets	-9434.6	-14008.8	-7983.5	-10690.0	-3857.4	-15.4	-51.7
Trade credits	-2995.6	-1629.5	-3956.8	-5127.6	-1820.7	32.1	-54.0
Other	-6439.0	-12379.3	-4026.7	-5562.4	-2036.7	-37.5	-49.4
Other investment: liabilities	7343.6	13154.0	5963.9	7965.6	-76.8	-18.8	-101.3
Trade credits	6837.3	9232.5	6361.8	1727.8	1037.7	-7.0	-83.7
Loans	-1075.7	526.9	-1437.4	1455.6	-1247.3	33.6	-13.2
General Government	-986.4	703.7	-888.9	2150.7	-1224.1	-9.9	37.7
Drawings	2259.1	7691.0	2890.5	9689.7	2362.5	27.9	-18.3
Repayments	-3245.5	-6987.3	-3779.4	-7539.0	-3586.6	16.5	-5.1
Other sectors	-89.3	-176.8	-548.5	-695.1	-23.2	514.2	-95.8
Currency and deposits	1582.0	3394.6	1039.5	4782.2	132.8	-34.3	-87.2
Nepal Rastra Bank	-111.2	-116.5	-6.2	2.4	-4.8	-94.4	-22.6
Deposit money banks	1693.2	3511.1	1045.7	4779.8	137.6	-38.2	-86.8
Other liabalities	-	-	-	-	-	-	-
Total, Group A through C	**4441.3**	**16007.0**	**1204.1**	**5583.8**	**-2388.1**	**-72.9**	**-298.3**
D. Miscellaneous Items, Net	**7685.8**	**12985.4**	**5326.7**	**5082.3**	**589.3**	**-30.7**	**-88.9**
Total, Group A through D	**12127.1**	**28992.4**	**6530.8**	**10666.1**	**-1798.8**	**-46.1**	**-127.5**
E. Reserves and Related Items	**-12127.1**	**-28992.4**	**-6530.8**	**-10666.1**	**1798.8**	**-46.1**	**-127.5**
Reserve assets	-12127.1	-28992.3	-8087.6	-13389.8	731.2	-33.3	-109.0
Nepal Rastra Bank	-6740.1	-21297.1	-9338.8	-10942.8	1420.3	38.6	-115.2
Deposit money banks	-5387.0	-7695.2	1251.2	-2447.0	-689.1	-123.2	-155.1
Use of Fund Credit and Loans	-	(0.1)	1556.8	2723.7	1067.6	-	-31.4
Changes in reserve, net (- increase)	**-10545.1**	**-25597.8**	**-5491.3**	**-5883.9**	**1931.6**	**-47.9**	**-135.2**

E: Estimates

Table 23

Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector

(Rs in million)

	Mid-Jul. 2005	Mid-Jan 2006	Mid-Jul. 2006	Mid-Jan 2007	Mid-Jul. 2007	Mid-Jan 2008[E]	Percent Change Mid-Jul to Mid-Jan 2005	2006	2007
Nepal Rastra Bank	**104423.7**	**111824.5**	**131967.6**	**137429.9**	**129606.0**	**128562.5**	**7.1**	**4.1**	**-0.8**
Convertible	100823.6	106788.4	124147.2	132439.4	123734.9	121973.8	5.9	6.7	-1.4
Inconvertible	3600.1	5036.1	7820.4	4990.5	5871.1	6588.7	39.9	-36.2	12.2
Commercial Bank	**25472.7**	**30748.7**	**33065.4**	**31806.1**	**35499.6**	**36233.7**	**20.7**	**-3.8**	**2.1**
Convertible	23154.9	28480.4	31790.7	28378.1	31681.0	32873.1	23.0	-10.7	3.8
Inconvertible	2317.8	2268.3	1274.7	3428.0	3818.6	3360.6	-2.1	168.9	-12.0
Total Reserve	**129896.4**	**142573.2**	**165033.0**	**169236.0**	**165105.6**	**164796.2**	**9.8**	**2.5**	**-0.2**
Convertible	123978.5	135268.8	155937.9	160817.5	155415.9	154846.9	9.1	3.1	-0.4
Share in total (in percent)	95.4	94.9	94.5	95.0	94.1	94.0			
Inconvertible	5917.9	7304.4	9095.1	8418.5	9689.7	9949.3	23.4	-7.4	2.7
Share in total (in percent)	4.6	5.1	5.5	5.0	5.9	6.0			
Import Capacity (Equivalent Months)									
Merchandise	10.4	9.9	11.4	10.9	10.3	10.0	-	-	-
Merchandise and Services	8.8	8.3	9.6	9.0	8.5	7.9	-	-	-
1.Gross Foreign Exchange Reserve	129896.4	142573.2	165033.0	169236.0	165105.6	164796.2	9.8	2.5	-0.2
2.Gold, SDR, IMF Gold Tranche	1020.5	1024.4	1068.7	637.2	587.5	576.5	0.4	-40.4	-1.9
3.Gross Foreign Assets(1+2)	130916.9	143597.6	166101.7	169873.2	165693.1	165372.7	9.7	2.3	-0.2
4.Foreign Liabilities	23174.8	24763.7	26662.5	29175.5	33804.0	35039.2	6.9	9.4	3.7
5.Net Foreign Assets(3-4)	107742.1	118833.9	139439.2	140697.7	131889.1	130333.5	10.3	0.9	-1.2
6.Change in NFA (before adj. ex. val.)*	1062.5	-11091.8	-31697.1	-1258.5	7550.1	1555.6	-	-	-
7.Exchange Valuation (- loss)	-6804.8	546.7	6099.4	-4232.8	-13434.0	376.1	-	-	-
8.Change in NFA (- increase) (6+7)**	**-5742.3**	**-10545.1**	**-25597.7**	**-5491.3**	**-5883.9**	**1931.7**	-	-	-
Period end buying rate (Rs/US$):	**70.35**	**71.00**	**74.10**	**71.10**	**64.85**	**62.90**			

* = Change in NFA is derived by taking mid-July as the base and minus (-) sign indicates an increase.

** = After adjusting exchange valuation gain/loss.

E = Estimated.

Table 24

Import from India
Against US Dollar Payment

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
August	726.1	980.1	957.5	2164.3
September	1117.4	977.6	1208.0	1655.2
October	1316.8	907.9	865.7	1565.2
November	1186.5	1103.2	1188.3	1247.6
December	1205.8	1583.7	1661.4	2003.5
January	1394.9	1156.2	1644.0	2670.0
February	1154.4	603.8	717.0	
March	1107.8	603.0	1428.5	
April	1567.2	1398.6	2052.9	
May	1830.8	916.4	2714.8	
June	1825.2	1181.5	1711.2	
July	1900.2	1394.0	1571.8	
Total	**16333.1**	**12805.9**	**17720.9**	**11305.8**

Table 25

Indian Currency Purchase

(In million)

Mid-Month	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08	
	IC Purchase	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**
August	1,847.36	40.00	2,611.31	60.00	2,334.58	50.00	3,641.63	90.00
September	-	-	2,191.90	50.00	2,786.48	60.00	3,675.43	90.00
October	-	-	2,652.09	50.00	3,205.30	70.00	5,542.73	140.00
November	-	-	1,810.73	40.00	3,602.15	80.00	3,932.35	100.00
December	1,340.73	30.00	2,290.13	50.00	2,689.33	60.00	5,531.60	140.00
January	437.30	10.00	1,348.15	40.00	3,112.01	70.00	3,943.45	100.00
February	2,183.23	50.00	2,213.55	50.00	1,326.74	30.00		
March	2,624.23	60.00	3,106.10	70.00	3,093.78	70.00		
April	436.25	10.00	3,124.50	70.00	3,457.58	80.00		
May	3,052.16	70.00	452.95	10.00	4,950.64	120.00		
June	2,177.63	50.00	2,742.23	60.00	5,293.27	130.00		
July	1,306.88	30.00	2,304.98	50.00	4,475.85	110.00		
Total	**15,405.75**	**350.00**	**26,848.61**	**600.00**	**40,327.67**	**930.00**	**26,267.18**	**660.00**